

Mak
Nəgkiarien Huvə yame Mak
rimirai
Nəgkiarien kwəkwə ye
nəkwəkwə e Mak

? Pa rimirai nəkwəkwə e? Keinein mə pa nhagin rimirai nəkwəkwə e- nəmehuə kupan kape niməhuak kimnhani mə Jon Mak rimirai nəkwəkwə e. In, pəh nien mə yermamə twelef kirik kape Yesu Kristo. Mərig kamni kimə in fren huvə kirik kape Pita yame iriu kiravən ikin minə fam. Ol Wok ramni mə in apa kupən, Mak rimnor wok iriu Pol, kini ai, mivən mor wok iriu Banabas.

? Rimirai ramvən kimi pa? Kamni kimə Mak rimnamarə apa Rom ye nipig rimirai nəkwəkwə e. Kini tukmə ror in rimnamarə iriu Pita, kwasig ikin kishopni Pita. Mak rimirai nəkwəkwə e rivən kimi nəməhuak minə apa Rom mine yamə mine pəh nien mə kwənərəus kapə nəmə Isrel. Kitawə kharkun mə ramvən kimi nəmə pəh nien mə nəmə Isrel meinai Mak ramhoprai niprai norien minə kape nəmə Isrel, kini mirai nəgkiarien tiksın ye nəgkiarien e kamni kimə Arameak, yame nəmə Isrel kwənharkun ta. Mərig Mak rukreikin nəgkiarien minə a rivən ye nəgkiarien kape nəmə Gris, yame nəmə Rom kimnhani.

? Narəyen rimnhawor pən iran mine ye nipig rimirai? Ye nipig Mak rimirai nəkwəkwə e, nəmə Rom kimisarmaru ye tanə ehuə yame rarkurao ye tahik e kamni kimə Mediterenian.

Kapəriə nəgkiarieren kirikianə əmə, kini kasarə ye nəmərinuyen. Ror pən, rımar əmə tuk nini-əravyen nəgkiarieren kirik ritərhav mivən ikin minə fam. Ye nıpig a, Nəvsaoyen Huvə kape Yesu Kristo rımnaiyu aihuaa əmə ye tanə pisin pisin minə ye swatuk minə apa Rom.

? Rımirai nəkwəkwə e tuk naha? Mak rorkeikei mə tukrini-ərhav atuaturək nəvsaoyen fam kape Yesu, mə in pa, kini rımnor naha, kini mamhajoun naha. Tukmə ror in rorkeikei mə tukrivəhsi-haktə nərigien kape nəməhuak minə apa Rom, meinai narmamə khapsaah kimisor ahas pən kimi əriə. Mak rımnəvsao pik kin nıpig əutən yamə mine tukripiuə tuk narmamə kape Yesu. Kini mini-ərhav norien kape Yesu mə In min rımnamarə ye nıpig əutən minə.

Jon Baptaes raməmir ye tipəvsik mamniərhav nəgkiarieren

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ In e Nəgkiarieren Huvə kape Yesu Kristo, Ji Kughen.

² Profet kupən kirik kape Kughen, nhagin e Ae-sea, rımnəvsao kin mini-ərhav mə, “Kughen rımə, “Yakamher-pre kin yermamə kirik tuk nəvsaoyen kin kafak nəgkiarieren.

In tukror apnəpenə ye swatuk kafam.* *(Mal 3:1)*

³ Yermamə kirik ramok-rapomh ye tipəvsik, mamni mə,

* **1:2:** Kughen raməgkiar kimi Yesu ye ves e.

“Taksor apnəpenə ye swatuk kape Kughen, yame in Yermaru kapətawə.” ’ ’ ” (Aes 40:3)

⁴ Kini ai kwən kirik, nhagin e Jon, rimauə ye tipəvsik, kini mor baptaes ye narmamə mə tukror nımtətien mə kwəsarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has, kini mimə, “Taksarar ye nərigien kapəmiə, misarakikin təvhagə hah, kini misor baptaes.”

⁵ Kini ai narmamə fam ye yerkwanu a Judia mine Jerusalem khavən misəm in. Mamhani-ərhav-pən təvhagə has kapəriə. Kini Jon ror baptaes irəriə ye nu apa Jodan.

⁶ Jon rıpəh nivəhsi-pənién neipən huvə kirik. Kafan kot kimnor kin tiki narmıragh kirik, kamni kimə kamel. Kini kafan kətəut kimnor kin tiki kau.†
Kini nan nəviginién kəvrai yuk əmə mine sukapak.

⁷ Kini in ramni-ərhav pən tuk narmamə mə, “Kwasig irak, yermamə kirik e tukruə In yerpirig rapita yo. Yo yakpəh nəmhenien mə to yakənimkur kini mirisin-ta nərəus ye kafan sandel.

⁸ Mərig yo yimnor əmə baptaes irəmiə kin nu; kini mərig In tukror baptaes irəmiə kin Nanmin Rhakə.”

Jon rimnor baptaes ye Yesu
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ Ye nıpig a, Yesu rimasi-pən Nasaret, yerkwanu kirik ye Galili. Muə e Jon raməmır ikin. Kini ai Jon rimnor baptaes iran ye nu apa Jodan. ¹⁰ Nıpig Yesu rimneiwaiyu mhekimter min ye tame nu,

1:4: Wok 13:24; 19:4 † **1:6:** Neipən a rəmhen kin kape profet kupən kirik, nhagin e Elaeja. **1:6:** 2 King 1:8; Mat 11:8 **1:7:** Wok 13:25

In məm məknekin mə napuə rimməkəwag. In rəm Nanmın kape Kughen rısi-pən aikin meiwaiyu-pə tukun rəmhen kin mak ye tanə.

¹¹ Kini ai, nəgkiarjen kırık rımasi-pən ye rao ye neai mamni mımə, “Ik Narık yame yakorkeikei. Rıkık ragien pik tuk Ik.”

*Setan rımnarkut tuk Yesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)*

¹² Məknekin, Nanmın kape Kughen rımnəkeikei kimi Yesu kini mıkır mıvən apa ye tıpəvsık.

¹³ Aikin, Setan ramarkut mə tukrukrao ye nərigien kafan kape nıpig foti. Yesu ramarə iriə nar mıragh aparı mınə. Kini mərig agelo mınə kımısarha huvə tukun.

*Yesu rımirikakun kafan wok apa Galili
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)*

¹⁴ Kini kırıhsi-pən Jon ye kalabus. Kwasig ikin, Yesu rıpıvən Galili, mamni-ərhav Nəgkiarjen Huvə kape Kughen.

¹⁵ Mımə, “Taktəkun ai, rınor atuatuk nıpig. Nar-maruyen kape Kughen ruauə-ta. Taksarar ye nərigien kapəmiə tuk təvhagə hah kapəmiə, mhani nəfrakisien ye Nəgkiarjen Huvə kape Kughen.”

*Yesu rımnokrən kın narmamə kuas- narmamə
kape nıviyen kəmam
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)*

¹⁶ Kini ai, Yesu rımnəriwək ye nıkar lugun Galili, kini məm kwərə mir kırıaru, nhagriı e Saemon mıne naorahini Andru. Iriu kwarukın net, meinai iriu yermamə kape nıviyen kəmam.

1:11: Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; Mak 9:7

1:13: Sam 91:11-13

1:14: Mak 6:17

1:15: Mat 3:2

17 Kini Yesu rini-pən tuk əriu mīmə, “Rauə mirakwasig kin Yo. Pəh yakor əmiru yermamə mir kape niviyen narmamə.”

18 Məknəkin krəpəh kapəriu net, mwarar, mirakwasig kin.

19 Kini Yesu rəriwək mivən kəskəh əmə min, kini məm kwərə mir kīraru. Kwajikovə mir kape Sebedi. Nhagriu e Jemes mine Jon. Kaokwətə ye nəkwai bot kapəriu, kini marajir əsigin net kapəriu.

20 Məknəkin Yesu rokrən kin əriu. Kini ai iriu kwərəer mwəpəh rimriu Sebedi raməmīr ye nəkwai bot iriə kafan narmamə minə. Kini iriu mirakwasig kin Yesu.

*Yesu rimməko ta yarmhə ye yermamə kirik
(Luk 4:31-37)*

21 Yesu mine narmamə kafan kimnhavən apa yerkwanu kirik, nhagin e Kapaneam. Kini ye Sabat min kirik, Yesu rivən apa niməhuak kape nəmə Isrel, kini mamhajoun narmamə.

22 Narmamə kimisərig kafan nəgkiarīen, kisakur, meinai kafan nəgkiarīen nanmin aikin, rīpəh nəmhenien kin nəgkiarīen kape nəmhajoun kape Loa kape Moses.

23 Ye nīpig a, yermamə kirik, nanmin has ramərəpən iran. Kini in ruə min ye nofuginien kapəriə. Kini mok-rapomh kin Yesu mīmə,

24 “!Eh! !Yesu, yemə Nasaret! ?Nakamuə ikin e mə takhawor əmawə? Tukmə ror Ik nīmauə mə takoriah əmawə.” Kini mamni min mīmə, “Yo yakwirkun-ta mə Ik e Ik Yemə Imərhakə kape Kughen.”

25 Mərig Yesu rimməgkiar skai pən kimi nanmın has ai, mımə, “!Eh! Pim. Əta ye yermamə e.”

26 Məknekin, nanmın has ai ror nıprai yermamə rətəmnımın pik kini mokrən ehuə, mətə iran, mivən isok.

27 Kini narmamə mınə aikin kisəm kisakur, misaiyoh əriə mınə mhamə, “!Eh! ?Rhawor e? Nəgkiarien vi kirik e. Kwən e kafan nəgkiarien, nanmın aikin. Tukmə In rəgkiar kimi nanmın has mınə kasor nəkwan.”

28 Məkneikin, nəvsaoyen kape Yesu ritərhav markurao ye Galili.

*Yesu rimmor huvə narmamə khapsaah
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)*

29 Məknekin Yesu mine Jemes, Saemon mine Andru kimnhatərhav ye nimə kape nofuginien kape nəmə Isrel mhavən atuatuk ye nəkwai nimə kape Saemon mine Andru,

30 misəm kuhu Saemon ramokie-okie mamapir. Kini kirhəvsao-pən kin kimi Yesu.

31 Yesu rivən, mivəh kwermın, mivi haktə, kini rhekimter. Kini ai nokie-okieyen a ror infamien. Kini piahwaru ai rivən, mivəhsi-pən nəviginien kimi əriə.

32 Kini rinamenaiyu, narmamə yamə mine kimnhamhə, mine narmamə yamə mine nanmın has raməmır irəriə, iriə mınə tiksın kimnhakır-pə əriə tuk Yesu.

33 Narmamə mınə fam a yerkwanu aikin, kasofugin əriə mınə ye kwəruə ye nimə Yesu ramarə ikin.

³⁴ Kini Yesu ror huvə narmamə khapsaah yamə mine kimnhavəh nəmhəyen pisin pisin. In maməko ta min nanmin hah minə ye narmamə, mamni-əhu nanmin has minə mə tukhapəh nisəgkiarjen, meinai iriə kwənharkun-ta In.

*Yesu ramniərhav kafan nəgkiarjen apa Galili
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Kəni rikwamer kin, yenpig-enpig əgkəp, Yesu rarar mivən apa ikin narmamə kharkək ikin maməhuak.

³⁶ Kini ai, Saemon mine in minə tiksın khavən masarha-kin In.

³⁷ Kisəm In, khani-pən tukun mhamə, “Narmamə fam kasarha-kin Ik.”

³⁸ Mərig Yesu rimə, “Nikam. Pəh khavən apa yerkwanu pisin pisin, ipakə tuk ətawə. Pəh yakni-ərhav nəgkiarjen aikin, meinai Yo yimauə tukun.”

³⁹ Kini ai In rəriwək markurao ye Galili, mamni-ərhav Nəgkiarjen Huvə kape Kughen ye nimə kape nofuginien kape nəmə Isrel. Maməkota nanmin hah minə ye narmamə.

*Yesu rimnor huvə yermamə kirik rimivəh
nimhəyen ətən kirik ye tikin
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)*

⁴⁰ Kini yermamə kirik yame rimivəh nimhəyen ətən ye tikin, in rimauə məm Yesu, kini məninkur ye nimirin mamasək. Mamaiyoh kin nasituyen, mimə, “Tukmə nakorkeikei, nakirkun nor-huvəyen yo.”

⁴¹ Kini Yesu, ri kin rewaiyu tukun. Mərəhu-pən kwermın iran, kini mımə, “Yakorkeikei mə takhuvə mın. !Esanin!”

⁴² Məknekin nıprai yermamə ai rhuvə mın, nəmhəyen ai rirkək mın iran.

⁴³⁻⁴⁴ Kini Yesu rəgkiar skai pən kımın, mımə, “Takpəh nəvsaoyen kin kimi narmamə. Mərig takvən mərer ye nımri pris, pəh in rəm mın ik. Kini ik mivən, məhuak mivəhsi-pən narımınar kimi Kughen rəmhen kin yame Moses rımını mə takor, pəh narmamə kisəm mə naknəsanin.”

⁴⁵ Mərig yermamə ai rimitərhav məvsao kin kimi narmamə. Ror pən, Yesu rımə to rıpəh mın nıvənien yerkwanu mınə məriwək ye nımri narmamə, meinai iriə kamhaku-pən pik In. Kini mərig In raməmır əmə apa ikin ruhiko ikin. Narmamə fam khavən masəm In aikin.

2

Yesu rımınor huvə yermamə kirik yame nıpran rımamhə

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Nıpig tiksın ruə mivən, Yesu rırerıg-pən mın yerkwanu e Kapaneam. Kini narmamə kwəsərig mə In aikin.

² Kini ai, narmamə khapsaah khavən aikin, mhavən imə, kwənmhaan rımərkəskəh. Nımə rukwar meriaji kwəruə rısisəg. Kini ai Yesu ramni-əhrav-pən Nəgkiarien kape Kughen tuk əriə.

³ Mərig nıpig raməgkiar hanə, narmamə kuas kharəh yermamə kirik. Nıpran rımamhə.

⁴ Nimə rukwar kın narmamə, ror pən, iriə to khapəh nharəhyen yermamə ai mhavən ipakə tuk Yesu. Mərig khavən mishaktə apa tokrei nimə, misəhipu ta nıkar nimə kirik, kını mharəh nıkaokao yermamə ramapır-pən iran, mhavi, reiwaiyu-pən.

⁵ Yesu rəm nhatətəyen kapəriə, mini-pən tuk yermamə ai nıpran rımamhə, mımə, “Kafak kwajikovə. Yo yakwərəhsi-ta ta narpınien kape təvhagə has kafam.”

⁶ Mərig namhajoun tıksın kape Loa kape Moses kasəkwətə, misəm norien a, mınəsaiyoh əriə mınə tukun,

⁷ mhamə, “!Ah. !Kwən e ramni hah Kughen! Nəgkiarien e rahas. Kughen pısın əmə In rırkun nırəhsitayen narpınien kape təvhagə hah kape narmamə. ?Pa mın to rırkun nıvəhsi-tayen?”

⁸ Mərig Yesu ruırkun-ta nərigien kapəriə. Kını mini-pən tuk əriə, mımə, “?Rhawor e nakasərig məknekin?”

⁹ ?Jakni-pən naha tuk yermamə a, kını kımıə nakasəm əfrakis? ?Mə jakni-pən tuk yermamə a mə kafan təvhagə hah yakwərisın ta? ?Uə mə jakni mə in tukrhekımter mırəh kafan nıkaokao məriwək mamvən?

¹⁰ Səm-ru, Yo yakorkeikei mə jakor Yo mə takharkun mə Yo, Ji Yermamə, yakavəh nehuəyen ye tokrei tanə e tuk nıvəhsi-tayen narpınien kape təvhagə hah kape narmamə.” Məkneikin marar mini-pən tuk yermamə nıpran rımamhə mımə,

¹¹ “Yakamni-pre tuk ik mə takhekımter, mırəh kafam nıkaokao, meriwək, mamvən apa imam yerkwanu.”

¹² Yesu raməgkiar hanə, kini yermamə ai rhekimter, mirəh kafan nikaokao ye nimiria, məriwək mamvən.

Məknekin narmamə kimisəm kisakur. Misəgnəgin Kughen, mhamə, “!Eh! Kitawə khapəh nisəm-hanə-yen nar kirik ror məknekin.”

Yesu rimmokrən kin Livae mə tukruə mikwasig kin

(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Mərig Yesu rarə meiwaiyu-pən min ye nikar lugun, narmamə khapsaah khauə masəm In. Kini In rimməvhag kimi əriə.

¹⁴ Kini ai, in rimməriwək mivən kəskəh əmə, məm Livae, kwajikovə kape Alfeas. Kwən ai rimmamərer tuk mane kape takis. Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Yuə, mikwasig kin Yo, muə ik kafak yermamə.” Məknekin, yermamə ai rhekimter kini mikwasig kin.

¹⁵ Kini ai, Yesu ruvən apa imei Livae, masəvigin kwis iriə narmamə minə kape nivəhyen mane kape takis, mine narmamə tiksın min kamni kimə “yor təvhagə has minə,” mine kafan narmamə minə- meinai narmamə khapsaah kimnhakwasig kin.

¹⁶ Ye nipiğ a, nəmhajoun minə tiksın kape Loa kape Moses kimisəm Yesu. Iriə tiksın a Farisi minə, kasəm Yesu raməvigin iriə yor təvhagə has minə, kini kinisaiyoh-pən narmamə kape Yesu mhamə, “?Rhawor e kwən e raməvigin iriə yor təvhagə has minə e?”

¹⁷ Mərig Yesu rimmərig nəgkiarieren kapəriə, minipən tuk əriə mimə, “Pəh nien mə narmamə yamə

mine kasəsanin khamhavən misəm dokta. Mərig narmamə yamə mine kamhamhə tukasəkeikei mhavən misəm dokta. Pəh nien mə Yo yimauə mə jakokrən kin narmamə yamə mine kwəsatuatuk ta. Nīkam. Yimauə mə jakokrən kin narmamə yamə mine kisahə.”

Nhajounien kape Yesu in nar vi; nhajounien kape loa in nar əkwəs

(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Kini, ye nīpig a, narmamə minə kape Jon Baptaes, mine Farisi minə kwəsəpəh nəviginien misatuakəm tuk nəhuakien, raməri-pən loa kape Moses. Kini narmamə minə tiksın khauə misaiyoh Yesu, mhamə, “Əm-ru. Narmamə minə kape Jon, mine Farisi minə min, kharkun nisəpəhyen nəviginien. ?Mərig rhawor e kafam narmamə minə khapəh nisorien məknakin?”

¹⁹ Kini Yesu rini-pən tuk əriə, mīmə, “Tukmə yermamə yame kimnərkurək kafan, kini nagienien iran ramvən hanə, in minə tiksın to khapəh nisəpəhyen nəviginien.

²⁰ Mərig tukripior nīpig kape narmamə tukhauə mharəh Yermamə yame kimnərkurək kafan, mhavən isok tuk In minə tiksın. Ye nīpig a in a, In minə tiksın kharkun nisəpəhyen nəviginien iran.”*

²¹ Kini mīmə, “To yermamə kirik rīpəh nivəhyen kwonmut neipən vi kirik kini mijir-pən ye neipən mətit kafan [yame rineikus ta]. To ror məknakin,

* **2:20:** “Yermamə yame rimnarkurək pə pə,” nīpran e Yesu. Mine “In minə tiksın” nīpran e Kristen minə. Nīpig Yesu rimnəpəh əriə mīmə ye nai kamarkwao kin, kimisasək.

kwonmut neipən yame rivi to reikus neipən mətīt, kini reikus ehua.

²² Kini to yermamə kirik ripəh nivəhyen waen vi kini mivi-pən ye tiki waen mətīt. To ramor məknakin, kini waen a ye tiki waen mətīt reikus, kini waen raiyu fam. Mərig yermamə a tukrivi-pən waen vi ye tiki waen vi.”

*Yesu raməvhag ye nikarın kape Sabat
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)*

²³ Nipig kirik ye Sabat, Yesu mine kafan narmamə minə kasəriwək mamhavən mhatərhav-pən yerki wit tiksın.† Kini narmamə kafan minə kharhi kwənkwai wit nəriə.

²⁴ Kini Farisi minə khani-pən tukun mhamə, “! Eh! Sabat e towei, mərig iriə kasor wok masakapir Loa kape Moses. ?Rhawor kafam narmamə kasor məknakin?”‡

²⁵ Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Tukmə ror nakhapəh nisəhvekinien ye Nəkwəkwə kape Kughen norien yame King Deved rimnor kupən, yame in mine kafan narmamə minə, nəriə nəviginien ramrirkək, kisəmkərev.

²⁶ Nipig e in a, Abiata in hae pris kape Kughen. Kini mərig, Deved rimavən ye Nimə Ehuə kape Kughen mamən bred yame pris minə kwənhavəhsi-pən ta kimi Kughen. Kini mərig Deved rimivəhsi-pən min kimi kafan narmamə, kini kisən. Kini mərig bred ai, ye Loa kape Moses

† 2:23: Wit in kwənkwai nai kirik kamor flaoa kin. ‡ 2:24: Loa e kape Moses yame ramni-əhu mə takpəh nəsimien ye Sabat. Eks 20:8-11.

ramni mə narmamə apnapig tukhapəh nisəniən. Mərig pris minə əmə kharkun nisəniən.”§

²⁷ Kini Yesu rini-pən min tuk əriə mimə, “Səmru, Sabat ripəh nikiriən narmamə. Mərig narmamə kamhakir Sabat.

²⁸ Ror pən Yo Ji Yermamə Yo yakamarmaru ye narimnar fam mine Sabat.”

3

Yesu rimnor huvə kwermi yermamə kirik yame rimnahas

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Yesu rimavən min ye nimə kape nofuginien kape nəmə Isrel. Nipig ai, yermamə kirik, kwermi rimnarpəvin. ² Mərig narmamə tiksın kimisarkut mə tuksəm-ru naha nhagin yame tukhani hah Yesu iran, misarha-əterik mə tuksəm-ru mə Yesu to ror huvə kwən a ye Sabat uə nikam.

³ Kini Yesu rini-pən tuk yermamə a yame kwermi rimnarpəvin mimə, “Yuə marer ye nimri narmamə.”

⁴ Kini mini-pən tuk əriə mə, “?Loa kape Moses ramni mə nakharkun nisorien naha ye Sabat? ? Ramni mə takasor norien huvə uə takasor norien has? ?Mə takshopni yermamə uə takhavəh miragh yermamə?” Kini kisəkwətə misapnapig əmə.

⁵ Kini Yesu rarha mərarao irəriə. Niehmaa rhai in. Kini mərig rikin rarə meiwaiyu min tuk əriə, meinai kapəriə kapə riskai pik. Kini mini-pən tuk kwən a mimə, “Huatur kin kwermim.” Kini ai, kwən ai ruatur kin kwermi, ruahuvə əgkəp.

§ 2:26: Kwanage e kape Deved raməmir ye 1 Saml 21:1-6 2:27: Dut 5:14 3:4: Luk 14:3

⁶ Mərığ Farisi minə kimisəm norien a, kisap, mhavən misəm nukwhao kape King Herod, mharai mhun nəgkiarieren tukun mə tukshopni.

Narmamə khapsaah kimnhakwasig kin Yesu

⁷ Kini Yesu mine kafan narmamə minə khatərhav min aikin, miseiwaiyu-ərhav ye nıkar lugun. Kini narmamə minə Galili khapsaah kimnhakwasig kin əriə.

⁸ Narmamə min aikin kimisərig nəvsaoyen kin Yesu, kini mamhauə mə tuksəm. Khatərhav iku pisin pisin minə. Tiksin kimnhasi-pən apa Judia. Tiksin khasi-pən apa Jerusalem. Kini tiksin khasi-pən apa Idumia, tiksin khasi-pən ye nıkar nu Jodan, mine ye kwənmhaan minə yame ipakə tuk Taea mine Saedon.

⁹ Narmamə khapsaah pik. Yesu rimnamni-pən tuk kafan narmamə, mimə, “Taksor apnəpenə ye bot kirik, pəh yakat-pən aikin, meinai narmamə kamhakupə Yo.”

¹⁰ In ramni məknakin meinai In rimnor huvə ta narmamə khapsaah yamə mine kimnhamhə. Kini narmamə yamə mine kimnhamhə aikin kisarkut mə tukhavən pakə tukun mharap misəsanin.

¹¹ Kini narmamə yamə mine nanmin hah ramərer-pən irəriə, tukmə kisəm əmə Yesu, khamir ye nimirin. Kini masokrən ehua kin, mhamə, “!Ik Ji Kughen!”

¹² Mərığ Yesu rəgkiar skai pən kimi nanmin hah minə, mətapig kin əriə mə tukhapəh nhani-əpuyen In.

*Yesu rimirpen aposol minə kafan twelef
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Kini Yesu mine kafan narmamə kishaktə fiak ye tukwas kırık. Kini rokrən min kin kafan tiksın narmamə yame In rimnorkeikei, mə tukhauə pakə. Kini iriə khauə pakə.

¹⁴ Kini ai In rirpen kafan narmamə twelef. Mifəhsi-pən nehuəyen kimi əriə, kimə, Aposol* minə, mə iriə tukasəmir ipakə tukun tuk nini-ərhavyen Nəgkiarien Huvə kape Kughen

¹⁵ kini mhavəh nirkunien tuk nəkotayen nanmin hah ye narmamə.

¹⁶ Nhag namasur twelef e ror məknekın: Saemon (yame Yesu rhen-pən nhagin vi mə Pita);

¹⁷ mine Jemes; mine piauni Jon (yame kwajikovə mir kape Sebedi. Yesu rhen-pən min nhagriu mə, Boanejes. Kini nıpran rimə, Pıkwarien mir kape Karuəruə);

¹⁸ mine Andru; mine Filip; mine Batalomiu; mine Matiu; mine Tomas; mine Jemes, kwajikovə kape Alfeas; mine Tadeas; mine Saemon Selot†

¹⁹ mine Judas Iskariot, yame kwasig ikin reighan-pən kin Yesu kimi nəmə hah minə.

Narmamə tiksın kamhani mhamə Yesu ramor narimnar ye nəsaninien kape Setan

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu rirerig-pə yerkwanu. Kini ai narmamə khapsaah khauə masəm min In. Mamhauə,

* **3:14:** "Aposol" nıpran ramni yermamə kırık yame kamher-pən kin. **3:16:** Jon 1:42 **3:17:** Luk 9:54 † **3:18:** "Selot" rəmhen kin yermamə kırık yame rikwasig kin nukwao kape nəmə Isrel tuk nherye-rhavyen kin gavman kape nəmə Rom.

mhauə, kini kwənmhaan kape napisien ramrirkək tuk əriə. Nipig kape nəviginiien ramrirkək min.

²¹ Nipig famle kafan minə kimisərig, məknakin khauə mə tukhani-əhu, mhakir, misap, meinai nəmə aikin kimnhani mhamə kapan kapə rameno-eno.

²² Mərig namhajoun tiksın kape Loa kape Moses kimnhatərhav Jerusalem, mhauə, mamhani mhamə, “!Nikam! Rirkun nəko-tayen nanmin has minə meinai Bielsebul, yemehuə kape nanmin has minə, ramərer-pən iran.”

²³ Kini Yesu rokrən kin narmamə minə ai khauə ipakə tukun. Kini rini nuhpikinien kirik tuk əriə, mimə, “Nikam. ?Nakharkun mə Setan rirkun nəkotayen Setan uə? Nikam.

²⁴ Tukmə narmamə ye kantri kirik kasəwhai əriə minə, misarə kiraru, kini tuksoriah kapəriə narəyen, kantri tukrimir.

²⁵ Kini rəmhen min kin yerkwanu kirik. Tukmə narmamə kasəwhai əriə minə, misarə kiraru, rukwanu a to ripəh narə-huvəyen.

²⁶ Rəmhen min kin narmamə kape Setan minə, tukmə iriə kasəwhai narəyen kapəriə ror kiraru, kwəseikus-eikus nimə en kape Setan. Kini norien kape Setan to ripəh nərer-timtım-ien. Tukrəsaah-əsaah mirkək.

²⁷ “Kini mamhen min kin yame to yermamə kirik nagheen rehuə rīvən mətə kafan narimnar, kini in maməmır, yermamə pisin kirik to ripəh nivəniien məkrəh kin. Tukmə yermamə kirik rimə tukrəkrəh kin, tukrəkupən mirkwəji yermamə ai nagheen rehuə. Kini ai mirkun nivəniien məkrəh kin kafan narimnar.

28 Ror pən, yakamni-pre əfrakis tuk əmiə, mə Kughen rirkun nivəhsi-tayen nahasien minə fam yame nakasor, uə nini-hasien yame nakasor iran.

29 Mərig tukmə nakhani has Nanmin kape Kughen, to Kughen rīpəh nivəhsi-tayen nīpīg kīrik. Təvhagə hah a tukraməmīr kape rerin.”

30 Yesu raməgkiar məknakin meinai in apa kupən kimnhani mhamə nanmin hah kīrik raməmīr iran.

*Famle əfrakis kape Yesu, iriə e narmamə yamə
mine kasor nəgkiarīen kafan
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)*

31 Kīni ai, piau Yesu minə, mine nisini khatərhav-pən min. Kīni masəmīr iruə. Kīni mīsher-pən kīn kīrik mə tukrīvən mokrən-pən kīn.

32 Narmamə khapsaah kasəkwətə imə mīsarkurao ye Yesu. Kīni mamhani-pən tukun, mhamə, “Yemasur, nisīnim, mine piam minə mine kafam kakə minə kīsorkeikei mə tuksəm-ru Ik apa iruə.”

33 Mərig Yesu rīni-pən mə, “?Pa e nisīnik? ?Mīne nīpa e piak minə?”

34 Kīni In marha mərərao ye narmamə yamə mine kīsəkwətə mīsarkurao kīn, mīni-pən tuk əriə mə, “Kīmīə e nisīnik minə mine piak minə.

35 Meinai yermamə yame ramor narimnar yame Kughen rorkeikei, in e piak, in e nisīnik, mine in e kafak kakə.”

4

Nuhpikinien kin yermamə yame ramsuv kweru nai

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Ye nipig a, Yesu rarə meiwaiyu-pə min ye nikar nu. Narmamə khapsaah khauə masəm In. Kini Yesu ruvən ye bot mamkwətə aikin maməvhag kimi narmamə. Kini narmamə kasəkwətə i-fiak masətərig kin.

² In rimnəwhag kimi əriə kin narimnar khapsaah ye nuhpikinien minə. Kini mimə,

³ “!Sərig-ru! Yermamə kirik rimavən mə tikrisuv kweru nai apa ye nəsimien.

⁴ Kini mərig in rimavən mə tikrisuv kweru nai, mipik mivitəg-ətəg fam, kini tiksin rəsaah-əsaah-pən ye swatuk, kini man minə khauə misən fam.*

⁵ Kini kweru nai tiksin rəsaah-pən ye tokrei kapiə yame nimoptanə rikəskəh ikin, murə aihuaa əmə.

⁶ Kini mərig mirh rhaktə mhen əpni fam. Kisaukei fam meinai nuairiə ripəh neiwaiyupikien.

⁷ Kini kweru nai tiksin rəsaah-pən yerki kwənurkəsik.† Kini mhaktə mehuə. Məknəkin, kwənurkəsik rerko əsuun, kini kweru nai rurə mipəh nikuəyen.

⁸ Kini tiksin rəsaah-pən ye nimoptanə huvə, kini mhaurə, miseihuə, mhakuə kin kwənkwairiə khapsaah. Tiksin kimnhakuə kin kwənkwairiə

4:1: Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mat 13:34; Mak 4:33-34 * **4:4:** Kwən e ramsuv kweru nai kirik kamni kimə “wit” rəri-pən norien kape nisuvyen wit. † **4:7:** Yesu ripəh niniyen kwənurkəsik, mərig rimini nəəus kirik yame ror nhirin.

toti, kini tiksın kımnhakuə kın sikisti, kini tiksın kımnhakuə kın wan handred.”

⁹ Kini Yesu rini-pən mın tuk əriə, mımə, “Tukmə kimiə narmamə yame nımətirgimiə rarə, sərig huvə nəgkiarlen e.”

Narmamə tiksın kisaiyoh Yesu kın nıprai nuhpikinien

(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Kini Yesu rıvən In pısın, kini kafan narmamə twelef, iriə narmamə tiksın mın khavən mınisaiyoh-pən kın nıprai nuhpikinien mınə.

¹¹ Kini In rımni-pən tuk əriə mımə, “Narmaruyen kape Kughen, in nar erkwaig; mərig yakwəni-ərhav-pre ta tuk əmiə. Kini mərig Yo yakamni-ərhav-pən əmə nuhpikinien tuk narmamə yamə mınə kasəmır iruə,

¹² rəmhen kın yame Profet Aesea rımını mə, “‘Iriə tuksarhakin, mısarhakin pawk, mərig to khapəh nisəmien nıpran.

Iriə to kisərig pawk, mərig to khapəh nharkunien.

Tamə iriə kisərig mharkun, kini mısasar ye nərigien kapəriə, pəh Kughen tukrivəhsita narpinien kape təvhagə hah kapəriə.’” *(Aes 6:9-10)*

Yesu ramni-ərhav nıprai nuhpikinien kape yermamə yame rımısuv kweru nai

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Kini Yesu rımını-pən tuk kafan narmamə mınə, mımə, “? Rhawor e? ? Nakaseinein hanə nıprai nuhpikinien e? Tukmə ror məkne, ? takshawor pən iran mınə mharkun mın nıprai nuhpikinien mınə mın tiksın?

14 Nuhpikinien e, nīpran ramni məknekin: Yermamə yame rīmisuv kweru nai, in rəmhen kin yermamə yame ramni-ərhav nəgkiarien kape Kughen.

15 Narmamə tiksīn yame kisərig nəgkiarien a, kisəmhen kin kweru nai yame rīmnəsaah-pən ye swatuk. Rəmhen kin yame kimisərig nəgkiarien kape Kughen, taktəkun əmə Setan rīvəhsi-ta mīn.

16 Kini narmamə tiksīn kisəmhen kin kweru nai yame rīmnəsaah-pən yerki kapier kini murə aihuaa əmə. Rəmhen kin yame kisərig nəgkiarien kape Kughen, rīkiriə ragien tukun,

17 mərig khapəh nhavəhs-huvəyen nəgkiarien yerkiariə, masərer kape nīpig kwakwə əmə. Kini tukmə kharəhpikin nīpig əutən, uə narmamə kisor ahas pən kimi əriə tuk Nəgkiarien Huvə kape Kughen, məknekin kamhamir.

18 Kini narmamə tiksīn yame kisərig nəgkiarien kisəmhen kin kweru nai yame rīmnəsaah-pən yerki kwənurkəsik. Kisərig nəgkiarien e,

19 mərig kasətərig pik tuk narimnar kape nīmraghien kapəriə. Kini nautə reikuə irəriə, mivi əriə, ror rīkiriə ramvən əmə tuk mane. Norien a roriah nəgkiarien kape Kughen, rīpəh norien kwənkwan.

20 Kini narmamə tiksīn kisəmhen kin kweru nai yame rīmnəsaah-pən ye nīmoptanə huvə. Kisərig nəgkiarien a, mharkun. Kini mhavəh kwənkwai nəgkiarien a ye narəyen kapəriə. Iriə tiksīn kamhavəh kwənkwan rəmhen kin toti; tiksīn kamhavəh sikisti; kini tiksīn kamhavəh kwənkwan wan hundred ye narəyen kapəriə.”

Nhatatəyən kapatawə rəmhen kɪn laet yame raməsia
(Luk 8:16-18)

²¹ Kɪni əmə ai, Yesu rini-pən tuk əriə mımə, “To kɪpəh nıvəhyen laet kɪrik kukrai-pən ye nəkwai baket, uə ye nəpag bed. Nıkam. Tukaməkeikei kɪruk haktə.

²² Tukmə nar erkwaig, tukaməkeikei kəm. Tukmə kuvrɪg əpıs, kɪni mərɪg tukraməkeikei mier-pə ikɪn rhakak ikɪn.

²³ Tukmə kımıə narmamə yame nımətırgımıə rarə, sətərɪg huvə kɪn nəgkiarɪen e.”

²⁴ Kɪni Yesu rini-pən mɪn tuk əriə mımə, “Nəgkiarɪen e nakasərɪg, takasəkeikei mısərɪg huvə. Narmamə yame mıne kısərɪg kafak nəgkiarɪen kɪni mhapəh nısərıpən-huvəyən, to khapəh nharkun-huvəyən. Mərɪg narmamə yamə mıne kısərɪg kafak nəgkiarɪen kɪni mısərı-pən huvə, tukhavəh nırkunıen mɪn rhaktə haktə.

²⁵ Narmamə yame mıne kısərı-pən kafak nəgkiarɪen, Kughen tukrıvəhsi-pən mɪn nırkunıen kımı əriə. Mərɪg narmamə yamə mıne kısərɪg nəgkiarɪen e kɪni mısor nar apnəpıg iran, Kughen tukrıvəhsi-ta nırkunıen kəskəh yame rıkırıə raməsık mə ırıə kharkun.”

Narmaruyen kape Kughen ramhaktə atuk

²⁶ Kɪni Yesu rini-pən mɪn tuk əriə mımə, “Narmaruyen kape Kughen rəmhen kɪn kweru nai yame yermamə ramsuv yerki nəsimıen.

27 Tukmə yenpig, ramapir. Mə yeraan, in raməriwək mamavən. Mərig kweru nai in ramhaktə atuk əmə mamehuə. Mərig kwən a reinein mə rhawor e mamor məknekin.

28 Nimoptanə əmə ror kweru nai ramhaktə, mamor nīmarin, kini mavus jihin, kini mamkuə kin kwənkwan.

29 Kini nīpig tukmə kwənkwan rimruə, kini yermamə ai rīvən mamrhi meinai neriaji nīpig kafan.”

Narmaruyen kape Kughen ramehuə ye nəsaninien kafan

(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Kini Yesu rimə, “?Narmaruyen kape Kughen in rəmhen kin naha nhagin? ?Jakni naha nhagin rimhen?

31 In rəmhen kin kwənkwai nai kirik kamni kimə mastad. Kwənkwai mastad rarkwəskwə rapita kwənkwai nai minə fam.

32 Mərig tukmə rəsaah, in murə mamehuə pik, mapita nai minə tiksın. Mamtikimkimin man yerpirig minə khauə masor-pən nimairiə ye rəgrəgin.”

33 Nīpig fam, Yesu raməvhag kimi narmamə khapsaah kin nəgkiarrien ye nuhpikinien, reriaji atuatur nirkunien kapəriə.

34 In raməgkiar kimi narmamə apnapig ye nuhpikinien əmə. Mərig tukmə In mine kafan narmamə minə, ramhoprai-pən nīprai nəgkiarrien kafan kimi əriə.

Yesu rimini-əhu nīmətag ehuə ye tame tahik
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Kini ye n̄ipig a, m̄irh r̄inameiwaiyu, Yesu r̄ini-p̄ən tuk kafan narmamə minə m̄imə, “Pəh khavən apa n̄ikar lugun p̄ən.”

36 Kini kisapta ye narmamə, misat-p̄ən ye bot yame Yesu ramkwətə iran, mhavirə. Kini bot minə tiks̄in kimnhakwasig min kin əriə.

37 Mhavirə, mhavirə, n̄imətag ehuə kirik ravən kini tahik rehuə pik, ipakə rakətənim kin bot.

38 Mərig Yesu ramapir maməsawə huvə ye nəkwai bot. Mərig narmamə kafan minə kimnhasig In, mhamə, “Yhajoun, ! Ěmru! ! Natuksəmn̄im, mərig Ik nakpəh nərigien!”

39 Məkneikin Yesu rhekimter mægkiar kimi n̄imətag mine tahik m̄imə, “Rapəhrə.” Kini ai n̄imətag rewaiyu, tahik reiwaiyu; mamərinu min.

40 Kini Yesu r̄ini-p̄ən tuk kafan narmamə minə m̄imə, “? Nakshawor mamhagin məkneikin? ? Nhatətəyen kapəmiə r̄irkək hanə uə?”

41 Mərig iriə kwənhagin pik. Mamhani-p̄ən tuk əriə minə mhamə, “? Naha e yermamə? ! Nar apnapig mə n̄imətag mine tahik, mərig kawor nəkwai!”

5

*Yesu r̄imnəkota nanmin has ye yermamə kirik
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)*

1 Kini ai, iriə khatərhav-p̄ən min ye n̄ikar lugun a, kini mhavhiak mhavən ye kwənmhaan kirik kape nəmə Gerasa.

2-3 Kimnhatərhav ye nəkwai bot, kini yermamə kirik rarə misi-p̄ən min ikin kamnim narmamə ikin, mamuə m̄irəhpikin Yesu. Kwən a ramarə

ikin kamnim narmamə ikin. Nanmin has raməmir iran, keinein narkis-ətərekin-ien kin nərəus uə jen.

⁴ Nipig ripsaah kisarkis ətərekin nihun mine kw-ermin kin jen, mərig in ramakapir-pir. Nagheen rehuə, narmamə kaseinein nharaptərekinien.

⁵ Tukmə yenpig uə yeraan, raməmir apa ikin kamnim narmamə ikin uə apa ye tukwas kini mamətəpar apomh, kini maməreiteh-əreiteh nipran kin kapier.

⁶ Nipig Yesu raməmir hanə isok, yermamə ai rəm, kini raiyu ətkin muə mənimkur ye nimirin.

⁷⁻⁸ Yesu rini-pən tukun mimə, “! Nanmin has, əta!”

Kini nanmin has ai rokr-apomh mimə, “! Eh! Yesu, Ji Kughen yame In yerpirig pik. ?Nakmə takhawor yo e? Yakamaiyoh ik ye nhag Kughen mə takpəh norien nəmhəyen kimi yo.”

⁹ Kini Yesu raiyoh-pən kin nhagin. Mərig rimə, “Nhagik e, Nukwao Ehuə, meinai kimawə e khap-saah.”

¹⁰ Məknekin ramasək ətgin Yesu m-ripsaah mə tukripəh nəkota-pəniein əriə apa isok.

¹¹ Kini ikin a, pukəh minə khapsaah ikin. Kasəruk ye nihu tukwas a.

¹² Kini nanmin has minə ai kisasək mhani-pən tuk Yesu mhamə, “Takəta-pən irəməwə yerki pukəh minə e.”

¹³ Kini Yesu reighan kin əriə kamhavən. Kisəta ye yermamə ai, kini mhavən yerki pukəh minə. Pukəh minə ai khapsaah ipakə tuk tu taosen. Kisaiyu miseiwaiyu ye nəpatu, mhavi-ərhav misəmnim ye tahik.

14 Narmamə kape nəviginién pukəh minə kasərer aikin masəm pukəh minə kasəmnim, kini kisaiyu mhavən apa iməriə ikin minə, kini misəvsao kin. Kini misəvsao apnapig kin yerkwanu minə ipakə tuk əriə. Kini narmamə ai khavən tukun misəm.

15 Khauə misəm Yesu, misəm yermamə ai, nukwao ehuə kape nanmin has rimnaməmır iran kupən. Misəm ramkwətə mivəhsi-pən neipən. Kini nirkunien kafan ruahuvə. Narmamə minə ai kisəm khagin.

16 Kini nəmə minə kimisəm Yesu rimnəkota nanmin has kisəvsao kin yermamə yame nanmin has rimnaməmır iran kupan, mine pukəh.

17 Kini nəmə aikin kisaiyoh-pən skai Yesu mə tukritərhav a iməriə ikin.

18 Kini ai Yesu ratpən ye bot. Yermamə yame nanmin has rimnaməmır iran ramaiyoh-pən In mə iriu min.

19 Mərig Yesu riməni-əhu, mimə, “Nikam. Takvən apa imam yerkwanu kimiə kafam narmamə minə, kini məvsao kin narimnar yame Kughen rimnor kimik, meinai rikin rimneiwaiyu pik tuk ik.”

20 Kini kwən ai ritərhav mivən kwənmhan kirik nhagin e Dikapolis, kini maməvsao kin norien yame Yesu rimnor iran. Kini narmamə fam kisərig, kisakur kin.

Yesu rimnor huvə piraovin kirik yame rimivəh nəmhəyen, mor huvə min piakəskəh kirik yame rimamhə ramragh min

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Kini Yesu rīvəh bot məviəfugin ye nıkar lugin mivhiak. Mivhiak hanə, narmamə khapsaah khauə misərer kurao kin.

22 Yamehuə kirik kape niməhuak kape nəmə Isrel, nhagin e Jaeras, ruə məm Yesu, mənimkur ye nimirin

23 kini masək ətgin, mimə, “Yhajoun, piakəskəh kafak nimhəyen rineriaji. Yuə-ru mərəhu-pən kwermim iran, pəh in rəsanin.”

24 Kini Yesu rīvən iriu min.

Kini narmamə khapsaah kimnhakwasig kin əriu. Mamhasig-sig əriə minə, misarkurao ye Yesu.

25 Piraovin kirik aikin rimivəh nəmhəyen kape piraovin. Rimivəh nimhəyen ai meriaji newk twelef, nəmhəyen rapəh nirkəkien.

26 Nipig minə fam, ramərig nəmhəyen. Kini rīvən məm dokta minə, moriah fam kafan mane ye nəmhəyen kafan. Mərig nəmhəyen ripəh nei-waiyuyen; ramor pik.

27-28 Nipig rimmərig nəvsaoyen kin Yesu, kini rikin rəsik mə, “To yakpirap neipən kafan, mipiəsanin.” Kini mivən mikwasig kin narmamə yamə mine kimnhakwasig kin Yesu, kini mərəo-pən mirap neipən kape Yesu.

29 Nipig rimirap əmə neipən kafan, məsanin. In mirkun mə to ripəh min nərigien nəmhəyen.

30 Məknəkin, Yesu rərig yerkin, mirkun mə nanmin kafan ror huvə yermamə kirik. Kini rarharha maiyoh əriə mə, “?Pa e rimirap Yo?”

31 Narmamə kafan khani-pən tukun mhamə, “! Əmru! Kitawə khahum. ?Rhawor e nakamaiyoh mə pa e rimirap Ik?”

³² Mərig Yesu rarharha mamarhakın yermamə yame rimirap In.

³³ Məknekin, piraovin ai rərig mırkun naha nhagin yame rimmor in, kini muə məm Yesu, mənimkur ye nimirin. Migin pawk, mini fam ye nəfrakisien kafan.

³⁴ Mərig Yesu rini-pən tukun mə, “Piakəskəh, nhatətəyen kafam rimmor ik naknəsanin. Takamvən ye nəmərinuyen. Kafam nəmhəyen ruirkək.”

³⁵ Yesu raməgkiar hanə, narmamə tiksın khasi-pən apa imei Jaeras, yamehuə kirik kape niməhuak kape nəmə Isrel, mhatərhav-pə. Mhani-pən tuk Jaeras mhamə, “Takpəh norien narkutien kimi Yhajoun mikir mivən. Kafam piakəskəh ruamhə ta.”

³⁶ Kini Yesu rimmərig nəgkiarien a, mini-pən tuk Jaeras mə, “Takpəh niginien. Hatətə əmə irak.”

³⁷ Kini Yesu rini-əhu narmamə mə tukhapəh nhakwasigien kin. Kini mikir əmə Pita, mine Jemes, mine Jon, piau Jemes irisir min.

³⁸ Khatərhav-pə imei yemehuə a. Yesu rəm mə narmamə khapsaah aikin. Kisasək mamhauvrig-uvrig pik.

³⁹ Rauru-pən imə mini-pən tuk əriə mə, “?Rhawor nakamhauvrig-uvrig pik a? Piakəskəh ripəh nimhəyen, mərig ramapir əmə.”

⁴⁰ Kisərig, kisarh iakei iran.

Məknekin Yesu rher-yerhav kin əriə apa iruə, mipəh əmə rim piakəskəh a, mine nisini mine kwərə misir ai yame karhikwasig kin In. Khavən misəm piakəskəh a.

⁴¹ Kini Yesu rīvəh kwermīn mīni-pən tukun mə, “Talita kum.” (Ye nəgkiarien kapəriə, nīpran rīmə, “Piakəskəh, yakamni-pre tuk ik mə, ‘Hekimter’.”)

⁴² Məknekin, piakəskəh a rhekimter məriwək. (Kafan newk twelef əmə.) Kimisəm norien ai Yesu rīmnor, kīsakur pīk kīn.

⁴³ Kini Yesu rīni-pən tuk əriə mə, “Takhapəh nisəvsəoyen kīn norien e kimi narmamə. Kini havəhsi-pən nəviginien kīrik kīmin pəh rən.”

6

Nəmə ime Yesu kimisəpəh In (Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

¹ Kini Yesu rītərhav mīn aikīn, mīvən apa iman ikīn. Narmamə kafan mīnə kīmnhakwasig kīn.

² Sabat yame ramuə, In rīmnəvhag kīmi narmamə apa nīməhuak kape nəmə Isrel. Narmamə khapsaah aikīn. Kini kīsərig kafan nəgkiarien, kīsakur pīk kīn. Mamhani mhamə, “Man, ? In ravəh hiə nīrkunien e? ? Ramhawor mīvəh nīrkunien? ? Rhawor mor nīmtətien mīnə e?”

³ Kitawə kwənharkun ta kwən e. In kwajikovə əmə kape yermamə yame ravhirəkin narīmnar kīn nai. Nīsini e Meri; kini naorahini mīnə e Jemes, mīne Josef, mīne Judas mīne Saemon. Kini kafan kakə mīnə kasarə mīn e kitawə miriə.” Kini narmamə mīnə a kasəməkin In.

⁴ Mərig Yesu rīni-pən tuk əriə mə, “Tukmə profet kīrik kape Kughen, narmamə tukhasiai in. Kini mərig, narmamə iman ikīn, mīne kwənərəus kafan mīnə, iriə pīsīn əmə khapəh nhasiaiyen in.”

⁵ In a kwənmhaan a, rɪpəh nor-pɪkien nɪmtətien. Məriɡ In rərəhu-pən kwermɪn ye narmamə kwatiksɪn yamə mɪne kamhamhə, kɪni mor huvə əriə.

⁶ Məriɡ Yesu rɪmnəm mə narminə iman ikin kapəriə nhatətəyen rɪrkək, rakur.

Yesu rher-yerhav kɪn kafan narmamə twelef mə tukhatərhav mɪsəvsao kɪn narmaruyen kape Kughen

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

Kɪni ai, Yesu rəriwək mamarkurao yerkwanu mɪnə aikɪn maməvhag kɪmi narmamə.

⁷ Kɪni mokrən kɪn narmamə twelef kafan mə tukhauə, kɪni mɪvəhsi-pən nehuəyen kɪmi əriə tuk nəkotayen nanmɪn has ye narmamə.

⁸ Kɪni mɪmə, “Tukmə nakamhavən ye swatuk, mhapəh nhavəhyen nar kɪrik. Takhapəh nhavəhyen bred, uə nɪtɪp uə mane. Takhavəh əmə kaskɪn.

⁹ Kɪni mhavəhsi-pən sandel, məriɡ takhapəh nhavəhyen neipən kɪraru kɪraru.”

¹⁰ Mɪni-pən mɪn tuk əriə mɪmə, “Nɪpɪɡ tukmə nakhavən yerkwanu kɪrik, mɪsarə ye nɪmə kɪrik, nɪmə a in a taksarə əmə ikin mɪseriaji mhatərhav ikin mamhavən.

¹¹ Məriɡ tukmə yerkwanu kɪrik rɪpəh norkeikeiyen əmiə mə takhavən iməriə ikin, mhapəh nɪsətəriɡien kɪn əmiə, takhatərhav iməriə ikin, mɪsarpita-arpita nɪmokrur ye sandel kapəmɪə. Norien e tukror nɪmtətien mə narmamə yerkwanu a kɪmisor nar kɪrik rapəh nəmhenien.”

12 Kini ai iriə khatərhav, mhavən, mhani-pən tuk narmamə mə tuksarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə hah.

13 Kini masəkota nanmın hah mınə ye narmamə khapsaah. Kini masətəg-pən nehe kwənkwai olif* ye kapən kapə narmamə khapsaah yamə mine kamhamhə, kini khahuvə.

*Herod rimə ta mə Jon Baptaes ruəmragh mın
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)*

14 Kini nəvsaoyen kin Yesu ritərhav, kini king kape nar aikin, nhagin e Herod, rərig. Narmamə tiksın khamə, “Mə Jon Baptaes a. Mə riməmragh mın kini mamor pik nımtətien.”

15 Mərig narmamə tiksın khamə, “Nıkam. Mə Elaeja.”

Kini mərig tiksın khamə, “Mə profet pisin kirik. Rəmhen kin profet kupən kape Kughen.”

16 Mərig Herod rimnərig, mımə, “Nıkam. Mə Jon Baptaes e, yame yımnerəru ta nıpətək nuan. Yakmə rimımragh mın.”

17 Herod rikin rimnəsik məknekin meinai in apa kupən, rımırəhsi-pən Jon Baptaes ye kalabus meinai piauni Filip rinamkir piraovın kirik, nhagin en Herodias; kini en, Herod rikir-ta mın.

18 Mərig Jon rımını-pən tuk Herod mə, “Kamni-əhu mə takpəh nıkir-tayen piraovın kape piam.”†

* **6:13:** Olif in nai kirik kamən kwənkwan. Kamarkwəsis mın nehen kamor oel kin. **6:13:** Jem 5:14 **6:14:** Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20 † **6:18:** Kughen ramni-əhu mə takpəh nıkirtayen piraovın kape piam ye Lev 18:16, mine ye 20:21. Kini mərig tukmə piam rımhə, kafan kwajikovə rırkək, takaməkeikei mıkir kafan piraovın. (Dut 25:5-6).

19 Kini niemha rhai Herodias tukun, mə tukrhopni Jon, mərig rineinein

20 meinai Herod rimisiai Jon, mirkun mə in yer-mamə atuatur kape Kughen, kini maməm vi vi in. Nipig Jon raməgkiar mukrekin kapan kapə Herod, kini Herod rorkeikei mə tukrərig min.

21 Mərig nipig kirik, Herodias rimivəh kwənmhaan tuk nhopniyen Jon. Herod rimnor nəviginien ehua kirik mamor nipig kafan yame rimnarha iran. Kini mokrən kin gavman kafan, mine namehua minə kape mobael, mine namehua minə tiksın apa Galili; khauə ye nəviginien kafan.

22 Kini piakəskəh kape Herodias rivən min aikin, mamor danis ye nimiria. Nipig Herod mine in minə tiksın kimisəm, rikiria ragien tukun.

Kini Herod rini-pən tuk piakəskəh ai mə, “Tukmə nakorkeikei naha nhagin, yakirkun nivəhsi-preyen kimik.

23 Yakamni kwəsu əgkəp mə nar yame nakorkeikei mamaiyoh yo kin, yakirkun nivəhsi-preyen. Nar apnapig tukmə rehua pawk, yakirkun nivəhsi-preyen kim ik.”

24 Kini ai piakəskəh ai ritərhav maiyoh nisini mimə, “?Nisirik, jakaiyoh-pən kin naha nhagin tuk rikik?”

Kini ai rini-pən tukun mə, “Takvən maiyoh kin kapən kapə Jon Baptaes.”

25 Məknekin, piakəskəh ai raiyu, mivən məm yermaru, kini mimə, “Yakorkeikei mə taktakun əmə takrəh kapən kapə Jon Baptaes, mukrai-pən ye tikiplet, mirəh muə kimi yo pəh yakəm.”

²⁶ Nəgkiarien ai ror King Herod rərig rahas pik, meinai rimmor nəgkiarien əutən ye nimri in minə tiksın. To rıpəh nəpəhyen.

²⁷ Ror pən, rher-pən kin mobael kirik mə tukrivən mikisəru nıpətək nuai Jon, mırəh kapan kapa muə. Kini mobael ai rıvən apa kalabus, mikisəru ta nıpətək nuai Jon,

²⁸ mərəhu-pən kapan kapa ye tikiplet. Mıvəhsi-pən kimi piakəskəh ai, mə tukrivəh mıvən kimi nisini.

²⁹ Mərig narmamə kape Jon Baptaes kimisərig nəvsaoyen kin, khavən mharəh nıpran, mhavən misərəhu-pən ye nəpəæg kapier.

Yesu rımivəh nəviginien rikəskəh, mor rıpsaah, maməvıgın narman faeftaosən kın
(*Mat 14:13-21; Luk 9:11-17; Jon 6:1-14*)

³⁰ Kini aposol minə kape Yesu khasi-pən min yerkwanu yamə mine Yesu rımnher-pən kin əriə ikin, mamhauə misəvsao-pən kin norien kapəriə mine nəvhagien kapəriə kimin.

³¹ Mərig narmamə khapsaah kimnhauə masəm In, kini iriə kafan narmamə minə kapəriə nıpig rirkək tuk nəviginien. Kini rini-pən tuk kafan narmamə minə mə, “Hauə, pəh khavən apa ikin narmamə kharkək ikin kini misapıs.”

³² Kini ai Yesu mine kafan narmamə minə khavən ye bot mhatərhav mhavən ikin narmamə kharkək ikin.

³³ Mərig narmamə khapsaah kisəm Yesu mine kafan narmamə minə kınamhavən, kini kharkun əriə. Kini khatərhav iməriə yerkwanu minə, misaiyu əkupən kin əriə.

³⁴ Mərig Yesu rımivhiak məm narmamə khap-saah aikin, kini rikin rewaiyu tuk əriə meinai iriə kisəmhen kin sipsip minə tiksın yame yermamə rikək yame ramarha huvə tuk əriə. Kini In raməvhag kimi əriə mamni narımnar rıpsaah.

³⁵ Rinamenaiyu, narmamə kape Yesu khauə misəm In. Mhani-pən tukun mhamə, “Kwənmhan əkwak eikin e, kini rinamenaiyu.

³⁶ Takher rik rik kin narmamə minə e, pəh khavən apa yerkwanu ipakə minə mhavəh nəriə kirik nəviginien.”

³⁷ Mərig In rini-pən tuk əriə mimə, “Rhuvə mə kimia əmə taksəvigın əriə.”

Mərig iriə khani-pən tukun mhamə, “?Jakshawor? ?Nakmə jaksoriah apnapig əmə tu handred taosen vatu‡ ye bred, mhawəhsi-pən kimi əriə?”

³⁸ Mərig raiyoh əriə mimə, “?Nakhavəh bred kuvhuun? Havən-ru misəm.”

Khavən misəm nıpar bred kirkirip əmə mine kəmam kiraru.

³⁹ Kini Yesu ruh rikiriə mimə, “Takhani-pən tuk narmamə minə en khavən yerki mənvhirik yame rhuvə, misəkwətə ye nımrin nımrin.”

⁴⁰ Nımrin tiksın wan handred. Kini nımrin tiksın fifti.

⁴¹ Kini ai Yesu rıvəh bred a kirkirip mine kəmam a kiraru, mıvaag haktə mını vi vi Kughen tukun, mhapu-hapu bred mine kəmam, mıpik-pən kimi kafan narmamə mə tukhapik misəvigın narmamə minə a kin.

6:34: Nam 27:17; Mat 9:36 ‡ **6:37:** Nakirkun min niniyen məknekin, “?Nakorkeiki mə jaksoriah mane yame yermamə kirik tukror wok tukun makuə seven uə?”

⁴² Kini iriə kisəvigin tupriə rəsiis

⁴³ misəpəh nīpərpər bred minə kəmam. Kini kafan narmamə minə kimnhavai-pən ye nītip twelef khakwar min.

⁴⁴ Narmamə ai kimisəvigin, narman əmə, kisəmhen kin faef taosen.

*Yesu rameriwək haktə ye nīmar mar tahik
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)*

⁴⁵ Məknekin Yesu rini-pən tuk kafan narmamə mə tukhavəh bot kapəriə, misəviəfugin misəkupən mamhavən apa ye nīkar lugun, mhavən yerkwanu kīrik, nhagin e Betsaeda. Pəh In raməmīr, mher rik rik kin narmamə pəh kamhavən iməriə minə.

⁴⁶ Yesu raowīə kin əriə, mapitan kin əriə, mhaktə mivən ye takwar kīrik maməhuak.

⁴⁷ Rīnəpignəp, bot ai raməmīr hanə apa ye tame lugun. Mərig Yesu In raməmīr pisin apa fiak.

⁴⁸ In maməm əriə kasəsua ye bot, misəm rəutən meinai nīmətag ramuh əriə. Kisərig rahah misəsua ye bot ipakə reraan, kini Yesu rəriwək ye nīmar mar tahik mivən pakə tuk əriə. Natukrapita əriə,

⁴⁹⁻⁵⁰ mərig iriə kimisəm raməriwək ye nīmar mar tahik, khamə ta yarmhə. Kisətəpar mhagin pik.

Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Takhapəh nhaginien. Mə Yo əmə e.”

⁵¹ Kini ratpən ye bot, nīmətag ror infamien. Kisəm kisakur rikiriə ragien.

⁵² Mərig kapəriə kapə riskai hanə. Kimisəm pawk Yesu rīmnəvigin narmamə khapsaah kin

bred, mæpəh irəkwa:k ramswin, mæri:g kimnhapəh
nharkunien mə In pa.

*Yesu rimnor huvə narmamə kimnhamhə apa
Genesaret*

(Mat 14:34-36)

⁵³ Kini iriə kisəviəfugin ye lugun ai mhavhiak
ye kwənmhaan kirik nhagin e Genesaret. Mhavi-
tərakin kapəriə bot aikin.

⁵⁴ Kini mhavhiak, narmamə min aikin kimisəm
Yesu kini kharkun In.

⁵⁵ Kini kisaiyu mhavən apa iməriə minə mhapik
narmamə yamə mine kimnhamhə ye nikaokao
mhavən ikin pukaa Yesu ramvən ikin.

⁵⁶ Ikin minə fam Yesu ramvən ikin, yerkwanu
ehuə, mine yerkwanu kwəskwəh, narmamə minə
khapik narmamə minə kamhamhə, masərer
əswasig kin ye swatuk pisiək. Kini misasək ətgin mə
tukreighaan kin narmamə kamhamhə pəh kharap
əmə nipeihage neipən kafan. Kini narmamə mi-
fam yamə mine kimnharap, kimisəsanin.

7

*Nəmhajoun kape loa kape Moses kamhani hah
Yesu*

(Mat 15:1-20)

¹ Namhajoun tiksın kape loa kape Moses
iriə Farisi minə khasi-pən Jerusalem mhauə
misofugin-pən tuk Yesu

² kini misəm mə narmamə tiksın kape Yesu
kasəvigin mamhavəh nəmkimik kirik meinai
khapəh nisərvyen rəri-pən natuakəmien kape
nəmə Isrel.

³ (Farisi minə, mine nəmə Isrel minə fam kamhakwasig kin narəyen kupən kapəriə. Tukmə khapəh nisərvayen rəri-pən norien kapəriə, to khapəh nisəviginién.

⁴ Kini, tukmə khasi-pən apa maket, mhauə yerkwanu, kini mhapəh nisərvayen, to khapəh min nisəviginién. Kapəriə natuakəmien ripsaah ye nikarin kape nəspir-tayen nəmkimik ye pənkin, mine sospen mine besin kapəriə).*

⁵ Kini Farisi minə mine namhajoun kape loa kape Moses kinəsaiyoh Yesu mhamə, “?Rhawor kafam narmamə khapəh nisəri-pənién kapətawə natuakəmien yame kaha minə kimnəsəvhag-pə kin kimi ətawə? Kafam narmamə minə kasəvigin mhapəh nisərvayen rəri-pən natuakəmien kapətawə.”

⁶ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Eh. Kapəmiə niniyen rhuvə, mərig kapəmiə norien in rahas. In apa kupən, profet kirik kape Kughen, nhagin e Aesea, rimnəfrakis ye nikarin kapəmiə mirai mamni mə,

“ Nəmə minə a kamhani apnapig əmə nəfrakisien irak ye nheriə,
mərig rikiriə raməmır isok pik tuk Yo.

⁷ Kasəhuak mərig kasəhuak təkun əmə.

Kini kapəriə nəvhagien kamhani mhamə nəgkiarién e kape Kughen, mərig ror əmə nərigien kin kape yermamə.’ ” (*Aes 29:13*)

⁸ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Kimie nakwəsəpəh loa yame Kughen rimivəhsi-pre,

* **7:4:** Nəmə Isrel kisəuji-pən min loa tiksın tuk loa kape Moses. Kini ai mharai-pən ye nəkwəkwə kirik kimə, Mishnah.

kini minamhakwasig əmə kin nərigien kape yermamə.”

9 Kini mini-pən mın tuk əriə mə, “? Kimiə nakhamə nakharkun pik nar? !Məriğ nakwəsəpəh loa kape Kughen minamhakwasig əmə kin narəyen kape kaha minə!

10 Səm-ru, Moses rimini kupən mimə, ‘Takhasiai nisinniə mine rimimiə.’ *(Eks 20:12; Dut 5:16)* Kini mimə, ‘Yermamə yame ramni hah nisini uə rimni tukhopni.’ *(Eks 21:17; Lev 20:9)*

11 Məriğ kimiə nakhani-əhu narmamə mə tukhapəh nisasituyen ye mamə mine tatə kapəriə, mhamə tukhani-pən tuk əriə mhamə, ‘Eh. Yakeinein nivəhsi-preyen nar kirik meinai yakvəhsi-pən ta fam kimi Kughen, kini to yakpəh nivəhsi-ta-minien nivəhsi-pre kimik.’

12 Nakasəvhag kimi narmamə məknekin misətapig kin nasituyen yame narmamə tuksor kimi nisinniə mine rimriə.

13 Ror pən narəyen kapəmiə yame nakasəvhag kin kimi narmamə ramor təkun nəgkiarieren kape Kughen. Kini masor narimnar khapsaah ror məknekin.”

14 Kini Yesu rokrən kin narmamə mə tukhauə mın. Mini-pən tuk əriə mə, “Taksətəriğ huvə, misəriğ mharkun.

15 Nar raməmır iruə, tukmə rivan yerki yermamə, to ripəh norien rəmkimik ye nimri Kughen. Nar ramtərhav yerki yermamə ramor nəmkimik ye nimri Kughen.

16 Yermamə yame nimətergin rarə, tukrəriğ huvə

nəgkiarien e.”†

17 Kini Yesu rəta mın ye narmamə ai, mivən imə. Kini narmamə kafan kisaiyoh kin nıprai nuhpikinien yame in rımını.

18 Kini rini-pən tuk əriə mımə, “? Rhawor? ? Kimiə mın nakseinein? Takharkun mə narımnar yame kamən to rapəh norien yermamə rəmkimik ye nımri Kughen.

19 Narımnar yame ror məknakin to rıpəh nivənien yerkin. Mivən ye tıpeuə en mıpıtərhav hanə mın.” (Nəgkiarien a kape Yesu rini huvə fam nəviginien mınə ye nımri Kughen).

20 Kini In mımə, “Mərig narımnar yame ramsipən yerki yermamə in en ramor yermamə raməmkimik ye nımri Kughen.

21 Meinai yerki yermamə, nərigien hah rıpsaah, rəmhen kin nəkrəhyen kin pıraovın, nhopniyen yermamə, napır-pənien tuk piakwənahin, nəkrəhyen,

22 nəptigien kin nautə, norien has, norapnəpigien nar, neikuəyen, niniyen nıkar jir, nanıpinien, nəgkiar-ausitien, mine nətəwaoyen.

23 Norien has mınə a kamhasipən yerki yermamə mor yermamə raməmkimik ye nımri Kughen.”

Pıraovın kirik yame pəh nien mə kwənərəus kape Isrel ramni nəfrakisien ye Yesu

(Mat 15:21-28)

24 Kini Yesu rıtərhav mın aikin meiwaiyu ərhav kwənmhaan ehuə kirik, nhagin e Taea. Maiyu

† 7:16: Nəgkiarien ye v. 16 rikək ye kopi akwas tiksın kape Niutestamen. Keinein mə Mak rımırai əfrakis uə nikam.

apis-apis pawk, mivən imə, mərig narmamə a kharkun mə In eikin e.

²⁵⁻²⁶ Kini piraovın kirik, nanmın has rımnəmır ye kafan piakəskəh. Pian ai pəh nien mə kwənərəus kape Isrel. In rımnarha apa Fonia, ye provins a Siria. Kini rımnərig nəvsaoyen kın Yesu, kini ruə, mənımkur ye nımrın masək ətgin mə tukrəko ta nanmın has ye kafan piakəskəh.

²⁷ Mərig Yesu rını-pən nuhpikinien kirik tukun mımə, “Pəh kwajikovə mınə əmə tuksəvıgin tupriə rəsiis. Rıpəh natuatukien mə tukvəh nəvıginien ne kwajikovə karakikin-pən kimi kuri mınə.”‡

²⁸ Mərig piraovın ai rını-pən tukun mə, “Yemasur, nəfrakis. Mərig kuri mınə kharkun nisəniən nımsımsi nəvıginien ne kwajikovə mınə yame raməsaah-pən ye nəpəəg tebol.”§

²⁹ Kini Yesu rını-pən mın mə, “Nımnhorpın məknen nəgkiarien, rhuvə. Nanmın has ruatərhav ta ye kafam piakəskəh. Rerig-pən imam yerkwanu.”

³⁰ Piraovın ai rırerig-pən iman yerkwanu məm kafan piakəskəh ramapır huvə ye nıkaokao. Nanmın has ruatərhav iran.

Yesu rımnor huvə kəru kirik, mor huvə mın rəgkiar

‡ **7:27:** Yesu raməgkiar kın kuri meinai nəmə Isrel iriə khamə nəmə Fonia mınə nəmə Siria kısəmhen kın kuri. Ror pən khamə takasitu ye kwajikovə mınə kape nar Isrel, mıpəh nasıtuyen ye kwajikovə mınə kape tanə pısın. § **7:28:** Pian a rımnəgkiar kın nımsımsi nəvıginien ror nuhpikinien kın. Mə Yesu ramasitu ye narmınə Isrel, mərig nıpar nasıtuyen kafan in aikın. To rapəh nəhipən-fam-ien kimi narmınə Isrel.

³¹ Kini ai, Yesu ritərhav mɪn provins a Taea, kini meiwaiyu-pə mapita provins a Saedon, muə e Galili, mivən kwənmhan ehua kirik nhagin e Dikapolis. ³² Kini kharəh kəru kirik yame ripəh nəgkiarieren, mhauə kimin. Misaiyoh-pən Yesu mə tukrərəhu-pən kwermɪn ye yermamə ai, pəh rhuvə.

³³ Kini Yesu rivəh yermamə ai, miravən isok tuk narmamə, mivəhsi-pən kwənkwai kwermɪn ye nimətərgi yermamə ai, məjai kwənkwai kwermɪn, kini mirap nerami yermamə ai.

³⁴ Kini marha faktə ye neai, mərig kafan nərigien ripam, kini meihagh əpɪr. Kini mini-pən tuk yermamə ai mə, “!Efata!” (Nipran rimə, “!Ekwag!”).

³⁵ Məknekɪn, nimətərgi yermamə ai rəkweg, kini neramɪn rihuatum, məgkiar huvə.

³⁶ Kini Yesu rini-əhu əutən tuk narmamə mə tukhapəh nisəvsaoyen kɪn norien a. Mini-əhu əutən pawk, mərig iriə kisəvsao kɪn mamharpɪn.

³⁷ Kini iriə kisakur pɪk kɪn nimtətien a, mamhani mhamə, “Man. Kwən a rapita. Rirkun nar əfrakis. Ramor huvə kəru mɪnə mɪne narmamə khapəh nisəgkiarieren.”

8

Yesu rimmor nimtətien kirik, maməvigən narman fo taosen

(Mat 15:32-39)

¹ Ye nipig a, narmamə khapsaah khauə mɪn misəm Yesu. Iriə, nəriə nəviginiən rirkək. Ror pən Yesu rini-pən tuk kafan narmamə mɪnə mə,

² “Rikik reiwaiyu pik tuk narmamə minə e. Kitawə miriə kasəmir nipiḡ kisisə, kini nəriə nəviginien rirkək.

³ To yakher-pən kin əriə yerkwanu kamhavən, kirik rəmkərav ye swatuk, nimirin rapig, kini rimir, meinai tiksın kimnhasi-pən isok.”

⁴ Kini narmamə kafan minə khani-pən tukun mhamə, “?Tukhavəh hiə nəriə nəviginien? İkin eikın e kwənmhan əkwak.”

⁵ Kini Yesu raiyoh əriə mə, “?Mərig bred kuvhuun en?”

Khamə, “Bred seven.”

⁶ Kini Yesu rini-pən tuk narmamə ai mə, “Taksəkwətə.” Kini mivəh nıpar bred ai, mini vi vi Kughen tukun, kini makapir-pir, məhi-pən kimi kafan narmamə mə tuksəvigın narmamə kin aikın. Kini ai iriə kisor.

⁷ Kwaji kəmam tiksın min aikın. Yesu rini vi vi Kughen tukun, mini mə tukhavəhsi-pən min kimi narmamə ai.

⁸ Kini kisəvigən, tupriə rəsiis fam. Misəpəh nıpərpərin mhavai-pən ye kəmeiru ehua seven.

⁹ İriə kiməsəvigən, narman əmə, rəmhen kin fo taosen. Kini Yesu rher rik rik kin əriə.

¹⁰ Kini ai iriə kafan narmamə minə, mhavən ye bot, mhavən apa kwənmhan ehua kirik, nhagin e Dalmanuta.

*Nəmhajoun minə kape loa kape Moses khamə tuksəm nımtətien kirik
(Mat 16:1-4)*

¹¹ Kini ai, Farisi tiksın khauə masəni-əhu Yesu mə to rapəh norien nımtətien kirik ye nimiririə ye nəsaninien kape Nanmin kape Kughen.

¹² Kini Yesu rikin rəpou, meihagh əpır, mīni-pən tuk əriə mə, “?Rhawor e kimia narmamə nakəsarə ye rao e, nakhamə taksəm nımtətien kirik? Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə taktəkun ai, to nakhapəh nisəmien nımtətien kirik ror məknenkin.”

¹³ Kini Yesu rəpəh namhajoun mīnə a, matpən mīn ye bot, məviəfugin-pən ye nıkar lugun.

*Yesu rımnor kwirig kimi kafan narmamə mīnə meinai kaparhia kapə riskai pik
(Mat 16:5-12)*

¹⁴ Kini ai Yesu mīne kafan narmamə mīnə khavən ye bot, misəru kin bred mhavəh əmə nıpər bred kirikianə əmə.

¹⁵ Kini Yesu rımnor kwirig kimi əriə ye nuhpikinien mīmə, “Takasərig əmiə tuk ‘yis’ kape Farisi mīnə, mīne Herod.”*

¹⁶ Kini kınəsaiyoh əriə mīnə kin nıprai nuhpikinien a, mhamə, “?Tukmə ror kwən e rımə kımnhapəh nhavəhyen bred uə?”

¹⁷ Mərig Yesu ruirkun ta nərigien kapəriə. Mīni-pən tuk əriə mə, “?Rhawor e nakasəm əmiə mīnə mə bred rikək? ?Nakshawor mhapəh nisəm-huvəyen? ?Mishawor mhapəh nisərig-huvəyen? Kapəmia kapə riskai pik.

¹⁸ Nımrımıə pawk əmə eikin, mərig nakhapəh nisəmien. Nımətərgımıə pawk əmə eikin, mərig

8:12: Mat 12:39; Luk 11:29 * **8:15:** “Yis” in nar kirik ror bred raməsiis. Yesu ramni yis meinai nəwhagien kape nəmhajoun kape loa kape Moses mīne Herod rıvən yerki narmamə, ror nərigien kapəriə raməsiis kin nahasien. **8:15:** Luk 12:1 **8:17:** Mak 6:52

nakhapəh nisərigien. Tukmə ror nakwəsərukin fam narimnar yame kitawə kimisor.

¹⁹ Nipig yimivəh nipar bred kirkirip, makapir-pir, məhi-pən kimi narman faef taosen kisən, mərig kimisəpəh nipərpər nəviginien, ?nakhavai-pən ye nitip kuvhuun?”

Khamə, “Twelef.”

²⁰ Kini rarə maiyoh min əriə mə, “Nipig yimivəh nipər bred seven, məhi-pən kimi narman fo taosen kisən, kini mhapəh nipərpərin, ?nakhavai-pən ye kəmeiru kuvhuun?”

Khamə, “Seven.”

²¹ Mərig əmə rini-pən tuk əriə mə, “?Mərig rha-wor? ?Nakaseinein hanə Yo?”

Yesu rimnor huvə nimrin pis kirik rhuvə min

²² Kini ai khauə mhavhiak min yerkwanu kirik nhagin e Betsaeda. Kini narmamə tiksın kharəh nimrin pis kirik mhauə kimi Yesu mə tukrərəhu-pən kwermın iran.

²³ Kini Yesu riwəh kwermi yermamə ai mikir miravən isok tuk yerkwanu. Kini ai, rəjai nimrin, kini mərəhu-pən kwermın iran, mimə, “?Nakarha maməm nar uə nikam?”

²⁴ Məknekin, yermamə ai rəm nar. Kini mimə, “Nəfrac, yakaməm narmamə kaseriwək. Mərig kisəm nəmhen əmə iriə nai minə.”

²⁵ Kini Yesu rarə mərəhu-pən kwermın ye nimrin, kini ai yermamə ai rarha huvə. Kini nimrin rəmtir, məm huvə nar.

²⁶ Kini Yesu rher-pən kin mamni mimə, “Takvən apa imam ikin, mərig takpəh nivəniyen yerkwanu e nimasi-pən ikin.”

*Pita in ramniərhav mə Yesu In Kristo
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)*

²⁷ Kini ai Yesu mine kafan narmamə khatərhav min mhavən yerkwānu minə ipakə tuk kwənmhan ehuə kirik nhagin e Sisaria Filipae. Kisəriwək mamhavən ye swatuk, Yesu ramaiyoh əriə mə, “? Mərig narmamə kamhani mə Yo e pa?”

²⁸ Kini khani-pən tukun mhamə, “Tiksin khamə Ik e Jon Baptaes; tiksin khamə Ik e Elaeja tu; kini tiksin khamə Ik e profet kupən kirik kape Kughen.”

²⁹ Kini In raiyoh əriə mə, “? Mərig kimia nakamhani mə Yo e pa?”

Mərig əmə Pita rimə, “Ik e Kristo.”*†

³⁰ Kini ai Yesu rini-əhu ətən pən tuk əriə mə tukhapəh nhani-pəniən tuk narmamə.

*Yesu rimnəkupən mirkun, mini-ərhav mə
tukrimhə, kini mimragh min
(Mat 16:21-23; Luk 9:22)*

³¹ Kini Yesu ririkakun maməvhag kimi kafan narmamə minə mimə, “Yo, Ji Yermamə, jakərig nəmhəyen ye narimnar khapsaah. Nəmehuə kape nəmə minə Isrel, mine jif pris minə, mine namhəjoun kape loa kape Moses, tuksəməkin Yo mhani mə Yo jakmhə. Mərig nipiğ kisisər tukruə mivən, kini Yo jakimragh min.”

³² Rini-ərhav-pən huvə tuk əriə, məknekən Pita rikir In, mwapta irəriə, kini mamniəhu-pən nəgkiarien yame Yesu rimini.

8:28: Mak 6:15 * **8:29:** Jon 6:68-69 † **8:29:** “Kristo” mine “Mesaea” kwəm nəmhen. Nipran rimə, “Yermamə yame Kughen rimini kupən mə tukrher-pə kin tuk niwəh-miraghien atawə.” **8:30:** Mak 9:9

³³ Mərig Yesu rarar, məm kafan narmamə minə, mini-pən skai tuk Pita mīmə, “!Setan! !Ap ikin e! Nərigien kafam rīpəh nəmhenien kin nərigien kape Kughen. Nərigien əmə kape yermamə.”

Yermamə kape Yesu tukrəta ye narimnar yame in atuk rorkeikei
(Mat 16:24-28; Luk 9:23-27)

³⁴ Yesu rokrən kin narmamə mifam aikin a, mine narmamə kafan, khauə kini rini-pən tuk əriə mīmə, “Tukmə yermamə rimə tukrikwasig kin Yo, tukraməkeikei mətə ye nərigien kafan, kini tukmə rərig pawk nəmhəyen rəmhen kin nəmhəyen ye nimhəyen ye nai kamarkwao kin, mərig tukrikwasig kin Yo.

³⁵ Yermamə yame ramgin tuk kafan nimraghien, tukraməkeikei mīmə. Mərig yermamə yame tukhopni tuk nīkwasigien kin Yo, tukrarə ye nimraghien rerin.

³⁶ Tukmə yermamə kirik kafan nautə rehuə pik ye tokrei tanə e, mərig in ramarakikin kafan nimraghien tukun, nanmin tukrerwei.

³⁷ Mərig nar kirik rirkək min tuk nivəhyen nimri nimraghien kafan.

³⁸ Narmamə yame kasarə ye rao e kwəsəpəh Kughen masor pik təvhagə has. Tukmə nakauris kin nini-ərhavyen nhagik mine nəgkiarien kafak ye nimri mirh, Yo min jakauris kin nini-ərhavyen nhagim nipig Yo, Ji Yermamə, jakrerig-pə min kimawə agelo rhakə minə ye neihuəyen kape Rimik.”

9

¹ Kini Yesu rini-pən min, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə narmamə tiksın kasarə ikin e to kharəh nhamhəyen miseriaji nıpig narmamə tuksəm Kughen ravəh nehuəyen tuk narmaruyen ye narmamə.”

Kughen ramhajoun mə Yesu in Tini, nımrin rukreikin muə mor pisin

(Mat 17:1-9; Luk 9:28-36)

² Nıpig sikis ruə mivən, Yesu rikir Pita, Jemes mine Jon mishaktə fiak ye tukwas apomh kirik. Irisir pisin əmə kimirhkwasig kin. Kharərer mhrəm mə nıprai Yesu rukreikin muə mor pisin.

³ Neipən kafan rhawən pik. Kini to yermamə kirik ye tokrei tanə e rıpəh norien neipən kirik rhawən məsiə məknakin.

⁴ Kini yermamə misir ai kafan kirhəm yemasur kupən mir kape Kughen kiraru, Elaeja mine Moses, kratərhav-pə min, mawəgkiar irisir Yesu.

⁵ Kini Pita rini-pən tuk Yesu mə, “Yhajoun, rhuvə mə kimasir jakrharə əmə ikin e. Pəh yakrharkwopək nimə kisisər: Kafam kirik, kape Moses kirik, kini kape Elaeja kirik.”

⁶ (Khrigin, kini Pita rımnəgkiar apnapig əmə).

⁷ Məknekin napuə kirik reiwaiyu, muvrig əpis əriə. Kısərig nəgkiarın kirik risi-pən ye napuə mımə, “In e Narik keikei yakorkeikei pik. ! Taksətərig kin In!”

⁸ Məknekin, krharhaha, mırhıpəh min nırhəmien əriu. Yesu pisin əmə ramərer.

9 Kini khasi-faktə ye tukwas, Yesu rimi-ni-əhu ətən pən tuk ərisir mīmə, “Takrhipəh nīrhəvsaoyen kin mīrheriaji Yo, Ji Yermamə, jakimragh min ye nīmḥəyen kafak.”

10 Kini irisir kimīrhivəh tim tim nəgkiarīen kape Yesu, mārīg irisir atuk əmə kīrhayoh ərisir minə mīrhimə, “? Nəgkiarīen e ramni, tukrīmḥə mīmragh min, nīpran ramni naha?”

11 Kini kinīrhayoh Yesu mīrhimə, “? Rhawor nəmhajoun kape loa kape Moses khamə Elaeja tukraməkeikei muə məkupən kin Kristo?” (*Mal 3:1*)*

12 Kini Yesu rimə, “Nəfrakis. Elaeja rīmḥəkupən muə tuk nətu-huvəyen narimnar fam. ? Mārīg rhawor Nəkwəkwə kape Kughen rimə ‘Narmamə tuksəməkin Ji Yermamə kini tukrərīg nəmhəyen ye narimnar rīpsaah?’ †

13 Mārīg yakamni-pre tuk əmiə mə Elaeja ruauə ta. Kini narmamə kasəri-pən nərigien kapəriə mīsor ahas pən tukun, rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen rimi-ni.”

*Yesu rīmḥəkota nanmin has ye pikwarīen kīrik
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)*

14 Irisir krhuə iriə narmamə minə kape Yesu, mīsəm min narmamə khapsaah. Namhajoun kape loa kape Moses, mine narmamə kape Yesu kasot-goh kimi əriə minə.

15 Məknekīn mīsəm Yesu, kisakur, kini mīsaiyu mhavən tukun mīsətərum-pən iran.

* **9:11:** Əmru Mat 11:14, 17:12, mine Luk 1:17. **9:12:** Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 † **9:12:** Aes 53:3 ramni mə Mesaea tukrərīg nəmhəyen tuk narimnar rīpsaah. **9:13:** Mat 11:14

16 Kini Yesu raiyoh kafan narmamə mīmə, “? Nakasotgoh kimi nəmə mīnə e tuk naha?”

17 Kini mərīg yermamə kirik ruə mīni-pən tukun mə, “Yhajoun, yo yimīrəh kafak pikwarien muə mə jakəm Ik, meinai nanmīn has raməmīr iran, mamor in reinein nəgkiarien.

18 Tukmə nanmīn has rərer-pən pik iran, kini maməsuaə kin, ramīmīr-pən ye nīmoptanə. Nehe nəkwān ramtərhav, mamoh kwəruə, kini nīpran rikimkim pik. Kini yakaiyoh-pən kafam narmamə mə tuksəko-ta nanmīn has, mərīg kaseinein.”

19 Kini Yesu rīni-pən tuk əriə mə, “!Kəsi! Kimiə yamə mīne naksarə e towei, nhatətəyen kapəmiə rirkək. ?Kitawəm kimiə tuksarə mīseriaji naha nīpig nakpishatətə irak? Harəh pikwarien en mhauə.”

20 Kini kharəh mhauə kimin. Nīpig nanmīn has rīmnəm Yesu, məkneikin ror pikwarien a rətəmnīmīn, maməsok-əsok ye nīmoptanə. Kini nehe nəkwān ramtərhav rhawən.

21 Kini Yesu raiyoh-pən rīm pikwarien mə, “? Rīmnor məknekin m-kivhuun ai taktəkun?”

Kini rīni-pən tukun mə, “Rīnnamarkəskəh mīrikakun.

22 Nīpig rīpsaah nanmīn has raməsuaə-pən kin ye nap uə ye nu, mamarkut mə tukrīmḥə. Tukmə nakirkun nasituyen, rikim reiwaiyu tuk əmawə, kini masitu.”

23 Kini Yesu rīni-pən tukun mə, “? Nakhawor mamaiyoh mə yakirkun nasituyen uə? Yakirkun norien narīmnar fam kimi narmamə yamə mīne kashatətə irak.”

24 Mæknekin, rim pikwarien ai rok-rapomh mini mæ, “Yakamhatətə, mærig kafak nhatətəyen rarkəskəh. !Takor yo mæ jakhatətə pik min iram!”

25 Kini Yesu rəm mæ narmamə kamhauə ipakə tukun, kini rægkiar pən skai kimi nanmin has mimə, “Ik nanmin hah. Nimətərgim rəru. Nakeinein nəgkiarien. Yakamni-pre tuk ik mæ takətə ye pikwarien e, mipəh min nuəyen tukun.”

26 Mæknekin nanmin ai rok-rapomh mor niprai pikwarien ai rətəmnimin kini mətə iran. Kini iriə kisəm niprai pikwarien ai mamhani mhamə, “Ruamhə əgkəp.”

27 Mærig Yesu rivəh kwermīn, mivi haktə, kini rhekimter.

28 Kini Yesu rauru-pən min imə, iriə pisin əmə kafan narmamə minə kinh kisaiyoh In mhamə, “? Kimawə yakshawor miseinein nəkotayen nanmin has a?”

29 Kini Yesu rimə, “Nanmin has yamə mine kisor mæknekin, nəhuakien pisin əmə rirkun nəkotayen əriə.”‡

*Yesu rimini-ərhav min mæ tukrimhə
(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)*

30 Kini khatərhav-pən min aikin mamhavən misapita yerkwanu minə e Galili. Mærig Yesu ripəh norkeikeiyen mæ narmamə tukharkun kwənmhaan yame In ramarə ikin,

31 meinai In raməwhag kimi kafan narmamə minə mamni mæ, “Yermamə kirik tikreighan-pən kin Yo, Ji Yermamə, ye kwermi tikmir minə kafak.

9:26: Mak 1:26 ‡ 9:29: Swatuk pisin kirik tuk ninien v. 29: “Nanmin has yamə mine kisor mæknekin, nəhuakien əmə mine nəpəhyen nəviginien, rirkun nəkotayen əriə.” 9:30: Jon 7:1

Məriḡ tukshopni pawk Yo, tukreriaji nipiḡ kisisəḡ, Kughen tukror min Yo yakimragh.”

³² Məriḡ narmamə minə kafan khapəh nharku-nien nīprai nəḡkiarien a. Mhagin min kin naiy-ohyen kin nīpran.

?Pa e in yermamə yame in rehuə rapita?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Kini khatərhav-pə min ye yerkwanu kirik, nhagin a Kapaneam, mhavən ye nəkwai nimə. Kini Yesu rīmnaiyoh kafan narmamə mimə, “? Naksəriwək ye swatuk, masotgoh kimi əmiə minə tuk naha?”

³⁴ Kini iriə khapəh nhaniyen nar kirik tukun meinai kīmnamhauə ye swatuk masotgoh mə iriə pa nhagin in rehuə rapita əriə minə tiksın.

³⁵ Kini Yesu ritei-əhu məkwətə mokrən kin kafan narmamə twelef khauə, kini mini-pən tuk əriə mə, “Tukmə kimiə kirik rīmə tukreihuə mapita narmamə, kafan nəriḡien tukraməkeikei meiwaiyu əḡkəp. Kini mamor atuə kin əmə kape narmamə.”

³⁶ Kini rirəh kwajikovə kirik məriḡ in ye kwerkwan irəriə. Mirəh-si haktə, mini-pən tuk əriə mimə,

³⁷ “Yermamə yame ravəh nhagik, mamasitu kin ye kwajikovə kirik rəmhen kin yame, nasituyen e in e tukror min kimi Yo. Kini pəh nien mə ramasitu əmə irak, məriḡ ramor min kimi Yermamə yame rīmnher-pə kin Yo.”

Yermamə yame riḡəh nini-hahyen ətawə, kitawə kirik en

(Mat 19:6-9; Luk 9:49-50, 17:1-2)

³⁸ Kini Jon rini-pən tuk Yesu mə, “Yhajoun. Yermamə kirik e yakasəm rawəh nhagim maməkota nanmin has kin ye narmamə. Kini yakhani-əhu meinai rīpəh nien mə kitawə kirik.”

³⁹ Mərig Yesu rini-pən tukun mə, “Takhapəh nhani-əhuyen. Yermamə yame rawəh nhagik mamor nimtətien kin, to rīpəh narar-minien mini has nhagik.

⁴⁰ Yermamə yame rīpəh nini-hasien ətawə, in kitawə kirik.

⁴¹ Nəfrakis, yermamə yame ravəh nu ye pənkin, mivəhsi-pre kimi əmiə meinai kafak e kimiə, kini Yo e Kristo, kini kwən en, tukrivəh əfrakis nərokien iran.”

⁴² Kini Yesu rini min mə, “ Mərig tukmə yermamə kirik ravi-pən kwajikovə kirik yame rhatətə irak, mə tukror təvhagə has, kini yermamə a, Kughen tukror narpinien ehuə kimin. Kini narpinien a tukriskai rapita yame kiruk-pən kapiet kirik ye nīpətək nuan, karkwərhao kin apa ye tame tahik mə tukrəmnim.

⁴³ Kini tukmə kwermim ramor nakamor təvhagə hah, rhuvə mə takəraru ta. Rhuvə pik mə takpəh kwermim kirikianə mamragh kin kape rerin. Yame rhuvə pik rapita yame takvən ye nap ehuə kin kwermim kwis mir, yame nap to rapəh nīpisien.

⁴⁴ In aikin, sirət minə to khapəh nhamhəyen, kini nap min to rapəh nīpisien. §

9:40: Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mat 10:42 **9:43:** Mat 5:30

§ **9:44:** v. 44 rikək ye kopi akwas tiksın kape Niutestamen. Keinein mə Mak rimirai əfrakis uə nikam.

⁴⁵ Kini tukmə nihum ramor nakamor təvhagə hah, rhuvə mə takərəru ta. Rhuvə pik mə takpəh nihum kirikianə, mamragh kin kape rerin. Rapita yame takvən ye nap ehuə kin nihum kwis mir.

⁴⁶ In aikin, sirət minə to khapəh nhamhəyen, kini nap min to rapəh nipisien.*

⁴⁷ Kini tukmə nimrim ramor nakamor təvhagə hah, rhuvə mə takikum ierig ta. Rhuvə pik mə takpəh nimrim kirikianə mivən kin apa ye rao ye neai. Rapita yame takvən ye nap ehuə kin nimrim kwis mir.

⁴⁸ In aikin

“Sirət minə to khapəh nhamhəyen,
Kini nap min to rapəh nipisien.’ (Aes 66:24)

⁴⁹ “Nap tukrəsaah-əsaah pən ye narmamə fam rəmhen kin yame kaməviətəg-pən nigar ye nəviginien.

⁵⁰ Nigar in nar huvə kirik. Kini mərig tukmə nigar rəhiu pik, ?tukhawor kor rhekin min? Pəh narəyen kapəmiə tukrheikən, kini takasarə ye nəmərinuyen.”

10

?Rhuvə mə yerman mine piraovin tukwəpəh əriu minə uə?

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Kini Yesu rarə mitərhav min aikin mivən provins e Judia, mivən maməmir apa nikar nu kirik nhagin e Jodan. Kini narmamə khapsaah kimmhauə min masəm In. Kini In raməvhag kimi əriə, rəmhen kin yame In ramor rerin.

* **9:46:** v. 46 rikək ye kopi akwas tiksin kape Niutestamen. Keinein mə Mak rimirai əfrakis uə nikam. **9:47:** Mat 5:29

2 Kɪni Farisi tɪksɪn khauə masaiyoh Yesu kɪn naiyohyen ətən kɪrik mə tuksəm-ru mə tukrɪni nəgkiarien kɪrik rapəh nəmhenien. Mhani-pən tukun mhamə, “?Rhawor tukmə yerman rapəh kafan piraovɪn? ?Ramakapɪr loa uə nɪkam?”

3 Kɪni Yesu raiyoh-pən əriə mɪmə, “?Naha e loa Moses rɪmivəhsi-pre kɪmi əmiə məkupən?”

4 Kɪni iriə khamə, “Moses rɪmneighan kɪn mə yerman rɪrkun nɪraiyeɪn nəkwəkwə tuk nəpəhyen kafan piraovɪn mivəhsi-pən kɪmin, kɪni məpəh in.”*

5 Kɪni Yesu rɪni-pən tuk əriə mɪmə, “Moses rɪmirai loa en meinai kapəmiə kapə riskai pɪk.

6 Mərig kupən, nɪpɪg Kughen rɪmnərəhu nɪmoptanə, ‘In mor mɪn yerman mɪne piraovɪn.’ *(Jen 1:27)*

7 Ror məknakɪn mə yerman tukrəta ye rɪmni mɪne nɪsɪni, kɪni iriu piraovɪn mwarə kɪrikianə.

8 ‘Tukwarə mə nɪprairiu kɪrikianə.’ *(Jen 2:24)*
Kɪni iriu kwis tukwarə kɪrikianə.

9 Meinai Kughen rɪməviəfugɪn məknakɪn əriu, yermamə to rɪpəh nakapɪriɪn narəyeɪn kapəriu.”

10 Kɪni ai, Yesu mɪne kafan narmamə kharerig-pə yerkwanu, kɪni iriə kɪsaiyoh-pən mɪn kɪn.

11 Kɪni In rɪni-pən mɪn tuk əriə mɪmə, “Yerman yame rapəh kafan piraovɪn mamvən mamarkurək-pən mɪn ye piraovɪn pɪsɪn, ramor təvhagə hah ye kafan hanə piraovɪn.

12 Kɪni piraovɪn yame rapəh kafan yerman, kɪni mivən mamarkurək-pən mɪn ye yerman pɪsɪn, in mɪn ramor təvhagə has ye kafan hanə yerman.”

* **10:4:** Nəgkiariɪn e raməmɪr ye Dut 24:1-4. **10:8:** Efes 5:31-33
10:11: Mat 5:32

*Yesu rīvəhsi-pən nihuvəyen kimi kwajikovə minə
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Kini narmamə tiksın khapik kapəriə kwa-jikovə minə, mhauə misəm Yesu, mə In tukrərəhu-pən kwermın irəriə, mivəhsi-pən nihuvəyen kimi əriə. Mərig narmamə minə kape Yesu kimnhani-əhu əriə.

¹⁴ Kini Yesu rəm, niemhaa rhai In, kini məkkiar skai pən kimi əriə mımə, “Takhapəh nhani-əhuyen kwajikovə minə. Səta irəriə pəh khauə tuk Yo. Meinai Kughen tukramarmaru ye narmamə yamə mine kisəmhen kin kwajikovə minə en.

¹⁵ Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə yermamə yame rikin rıpəh nagienien tuk nıvəhyen kafan nərigien rewaiyu rəmhen kin kwajikovə, to rapəh nıvənien ye Rao ye Neai.”

¹⁶ Kini In mıpik kwajikovə minə kini mərəhu-pən kwermın irəriə, kini mivəhsi-pən nihuvəyen kimi əriə.

*Yermamə kirik kafan nautə rehuə, mərig
rorkeikei mə tukrarə ye nımraghien rerin
(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)*

¹⁷ Kini Yesu rarə, mapitan kin əriə, kini yermamə kirik raiyu muə məm. Kini mənımkur ye nımrin. Mını-pən tukun mımə, “Yhajoun huvə. ?Nakmə jakaməkeikei mor naha mine yakamarə rerin?”

¹⁸ Kini Yesu rımə, “? Nakhawor mamni mə Yo yakhuvə? Yermamə kirik rapəh nihuvəyen. Kughen əmə In rhuvə.

¹⁹ Ik nakwırkun ta loa yame Moses rımını mə, “Takpəh nhopniyen yermamə. Kini mıpəh napir-pənien tuk piraovın pısın. Kini mıpəh nəkrəhyen.

Kini mīpəh nīni-apnapigien nar meikuə kīn ye yermamə kīrik. Kini mīpəh neikuəyen kīn nəkrəhyen. Tuk nīpig mīnə fam takamsiai rīmīm mīne nīsinīm.’”†

20 Kini kwən ai rīni-pən tukun mīmə, “Yhajoun. Loa mīnə en, yakaməri-pən fam ye nəkəskəhyen kafak, muə meriaji-pə.”

21 Kini Yesu rəm tīm tīm kwən ai, kini mōrkeikei pik. Mīni-pən tukun mīmə, “Nar kīrikianə əmə ik nakpəh nor-hanəyen. Takvən, məvrai rik rik kafam narīmnar, mīvəh mane iran, kini mīvəhsi-pən kīmi yavən has mīnə. Kini kafam narīmnar tukripsaah apa ye rao ye neai. Kini ik muə, mīkwasīg kīn Yo.”

22 Nīpig kwən ai rīmnrīg nəgkiarīen yame Yesu rīmīni, rīkin rəpou, meinai kafan nautə rīpsaah. Rarar map ta ye Yesu.

23 Kini Yesu rarha-pən məm kafan narmamə kini mīni-pən tuk əriə mīmə, “!Man! Rīskai pik tuk narmamə yamə mīne kapəriə nautə rehuə tuk nīvənien pəh Kughen rarmaru irəriə.”

24 Kini kafan narmamə kīsakur kīn nəgkiarīen ai. Kini in rarə mīni-pən mīn tuk əriə mīmə, “Kwa-jikovə kafak mīnə, rəutən pik tuk yermamə tuk nīvənien pəh Kughen rarmaru iran.‡

25 ?Nakasərig mə narmiragh ehuə kīrik, kamni kīmə kamel, to rauru-pən ye kwəruwei nidil uə? Nīkam, rəutən pik. Rəmhen əmə mīn kīn yermamə

† 10:19: Loa mīnə e kīmnharai ye Eks 20:12, mīne Dut 5:16-20.

‡ 10:24: Nakīrkun nīniyen mīn məknekin, “Rīskai pik tuk yermamə yame raməigtə pik ye kafan nautə, tuk nīvənien ye Rao ye Neai.”

yame kafan nautə rehuə, rəutən pik tukun tuk nətayen aikin a pəh Kughen ramarmaru iran.”

²⁶ Kini narmamə kafan minə kisakur, minəsaiyoh əriə minə, mhamə, “! Eh! ? Mərig tukmə ror məknekin, kitawə pa in tukramarə ye nimraghien rerin?”

²⁷ Mərig Yesu rəm tim tim əriə mini-pən tuk əriə mə, “Nar e, to yermamə rīpəh norien. Kughen pisin əmə In rirkun norien. Meinai In rirkun norien narimnar fam.”

²⁸ Kini Pita rhekimter maiyoh min mimə, “? Mərig rhawor irəməwə? Yiməsəpəh fam kapəməwə narimnar, mhauə, mhakwasig kin lk.”

²⁹ Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Yermamə yame in ravəh əkupən Yo, kini maməta ye kafan narimnar rəmhen kin nimə, uə piauni, uə kafan kakə, uə rimni mine nisini, uə kafan kwajikovə, uə nəsimien kafan tuk nini-ərhavyen Nəgkiarien Huvə kape Kughen,

³⁰ narimnar a to khapəh nharkək-min-ien tukun. Yermamə ai, tukrivəh tain ye tokrei tanə e rəmhen kin wan hundred, rəmhen kin nimə, mine piauni, mine nisini, mine kafan kakə, mine kafan kwajikovə, mine nəsimien kafan (mərig tukhauh min in). Kini ye narəyen vi kafan, tukrarə ye nimraghien rerin.

³¹ Mərig, narmamə minə e kasəkupən tukpi-hamakwasig, kini yamə mine kamhakwasig tukpi-hauə mipisəkupən.”

*Yesu rimini-ərhav min mə tukrimhə kini mam-
ragh min*

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Kini Yesu mine kafan narmamə kishaktə mhavən Jerusalem. Yesu rikir əriə mhavən. Kini kafan narmamə kisakur pik. Kini narmamə apnapig tiksın yamə mine kimnhakwasig kin əriə, kimnhagin min. Kini Yesu rokrən kin kafan narmamə twelef mə tukhauə kirikianə. Kini mini-ərhav narimnar yame tukritərhav-pən tukun.

³³ Kini mini-pən mimə, “Taksərig-ru. Taktəkun ai kamhavən Jerusalem. Kini ikın aikin a, narmamə tiksın tuksərəhu-pən Yo, Ji Yermamə, ye kwermi Jif Pris mine namhajoun kape loa kape Moses. Kini iriə tukhauh Yo mə tukshopni Yo. Miseighan-pən kin Yo kimi narmamə minə e pəh nien mə nəmə Isrel,

³⁴ pəh tuksarh iakei irak, kini misərig-əvhin əpəs Yo, misərkis-ərkis Yo, kini mishopni Yo. Kini mərig jakamragh min ye nipig yame ror kisisər kin.”

Jemes mine Jon kwaiyoh kin nar kirik tuk Yesu

(Mat 20:20-23)

³⁵ Kini ai, Jemes mine Jon, kwajikovə mir kape Sebedi, kirauə mwəm Yesu, mirəni-pən tukun mirəmə, “Yhajoun, yakworkeikei nar kirik mə takor kimi əmru.”

³⁶ Kini Yesu raiyoh mə, “?Nakworkeikei naha?”

³⁷ Kini krəmə, “Yakworkeikei mə kimru kirik tukrəkwtə ye nikarim matuk, kini kirik tukrəkwtə ye mawor, nipig Ik takvəh nehuəyen kape narmaruyen.”

38 Mærig Yesu rini-pæn tuk æriu mæ, “Kimiru nakawaiyoh-pæ kin nar kirik yame nakweinein. ?Kimiru nakramæ nakwæmhen mæ takwærig min næmhæyen ye nïpraimiru ræmhen kin yame Yo jakærig uæ? ?Uæ nakramæ kimiru nakwæmhen mæ takwaræ ye nïpig æutæn ræmhen kin yame Yo jakaræ iran?”*§

39 Kini iriu kramæ, “Æhæ. Kimru yakwæmhen.”

Kini Yesu rini-pæn mæ, “Næfrakis. Kimiru nakrarkun nïwærigien næmhæyen ræmhen kin yame Yo jakærig. Kini kimiru nakrarkun min naræyen ye nïpig æutæn ræmhen kin yame Yo jakaræ iran.

40 Mærig nar yame nakwaiyoh kin, mæ kirik tukrækwætæ ye nïkarik matuk, kini kirik ye ma-wor, Yo yakeinein nïvæhsi-preyen. Mærig Kughen rimivæhsi-pæn kwænghan mir e kimi narmamæ yamæ mine In rimini-ta mimæ iriæ tuksækwætæ ikin.”

41 Nïpig narmamæ minæ tiksïn kape Yesu, iriæ ten, kisærig nævsaoyen kin nar yame Jemes mine Jon kwaiyoh kin, niemhaa rhai æriæ tukun.

42 Kini Yesu rokræn kin æriæ mæ tukhauæ misæm. Mini-pæn tuk æriæ mæ, “Kimiæ nakwænharkun ta norien kape næmehuæ yamæ mine pæh nien mæ næmæ Isrel. Iriæ kasor æutæn pik tuk kapæriæ narmamæ minæ. Kini kapæriæ næmehuæ minæ

* **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 § **10:38:** Ye v. 38, Yesu rimnægkiar kin nuhpikinien mækneikin, “?Nakrarkun niranim-pæn-ien ye pænkin yame jaknim-pæn ikin uæ? ?Uæ nakrarkun nïrawæhyen baptaes yame Yo jakpiwæh uæ?” Mærig Translesen Komiti rimnæri-pæn yame Bislama Baebol ramni mhoprai nuhpikinien mirai æmæ nïpran. **10:39:** Wok 12:2; Rev 1:9

kasəviətərəkɪn-əhu pɪk əriə mhamə tukamhak-wasig əmə kɪn əriə.

⁴³ Mərig rɪpəh natuatukien mə kimiə taksor məknakɪn. Tukmə kimiə kɪrik rorkeikei mə tukrɪvəh nehuəyen rapita əmiə mɪnə tiksɪn, nərigien kafan tukreiwaiyu muə mə in yor atuə kɪn kɪrik kapəmiə.

⁴⁴ Kɪni tukmə kimiə kɪrik rorkeikei mə tukramkɪr əmiə maməkupən, in mɪn tukruə rəmhen kɪn ya-situ kapəmiə fam

⁴⁵ meinai Yo mɪn, Ji Yermamə, pəh nien mə yɪmauə mə narmamə taksor atuə kɪn kafak. Mərig yɪmauə mə jakor atuə kɪn kapəriə, kɪni moriah kafak nɪmraghien marpɪn nɪmraghien kɪn kape narmamə fam.”*

*Yesu rɪmnor huvə nɪmrɪ Batimeas
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Kɪni Yesu mɪne kafan narmamə khauə yerkwanu kɪrik nhagɪn e Jeriko. Mɪsarə, mhatərhav mɪn, narmamə khapsaah kɪmnhakwasig kɪn. Kɪni nɪmrɪn pɪs kɪrik ramkwətə ye nɪkar swatuk. Nhagɪn e Batimeas. (In kwajikovə kape Timeas). Nɪpɪg fam in ramawə-pən kɪn mane tuk narmamə.

⁴⁷ Kɪni nɪpɪg in rɪmnərig mə Yesu, yemə Nasaret, ramuə, ramokrən kɪn mamni mə, “! Yesu! ! Kwənərəus kape King Deved! Yakorkeikei mə rikim tukreihuə tuk yo.”

⁴⁸ Kɪni narmamə khapsaah kɪsəgkiar-pən skai kɪmɪn, mhamə, “!Ah! Pim.”

10:42: Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35 * **10:45:** Mak 10:45 in rəmhen kɪn nuknei nərigien kape nəkwəkəwə e yame Mak rɪmirai.

Mərig in ramrīrpīn əmə ye nokrənien. Mamni mə, “!Kwənərəus kape King Deved! Yakorkeikei mə rikim tukreihuə tuk yo.”

⁴⁹ Kini Yesu raras, mīni-pən tuk əriə mīmə, “Hani-pən tukun mə ruə.”

Kini iriə khavən misokrən kīn nīmriin pīs ai, mhamə, “Eh. Agien. Yuvən. Ramokrən kīn ik.”

⁵⁰ Kini nīmriin pīs a raras məknekin məpəkiək-ta kīn kafan kot, kīni mivən məm Yesu.

⁵¹ Kini Yesu rīni-pən tukun mə, “?Nakmə jakor naha nhagin kīmik?”

Kini rīni-pən tukun mə, “Yhajoun. Yakorkeikei mə nīmrik tukrarha, pəh yakəm nar.”

⁵² Kini Yesu rīni-pən tukun mə, “Rhuvə əmə. Takamvən. Nhatətəyen kafam rīmnor ik nakwahuvə mīn.”

Məknekin nīmriin rarha. Kini rəm nar. Kini ai in mikwasig kīn Yesu.

11

*Yesu rīmavən Jerusalem mor əpu mə in king
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Kīnəmhavən pakə tuk Jerusalem, mhatərhav-pən yerkwanu mir kīraru, nhagrii e Betfas mīne Betani, ipakə tuk tukwas kīrik nhagin e Olif. Kini Yesu rher-pən kīn yermamə kīraru kafan, mīmə

² “Takravən yerkwanu a nakaravaag-pən ikin. Mwəm kwaji dongki kīrik kīpəh nəsuə-hanəyen iran, kīmīrkwəji. Nakrarsin, mwəsīg mīrauə. ³ Kini tukmə yermamə kīrik raiyoh-pre əmiru mīmə, ‘?Nakwhawor mawor məknekin?’ Nakrani-pən

tukun mirəmə, ‘Yermaru rımə tukrəsua ye dongki e. Pəh nien mə tuk tu, rarpin-pre min.’ ”

⁴ Kini ai, kīravən mwəm kwaji dongki ai ramərer ye nīkar swatuk. Kīmīrkwəji ipakə tuk kwəruə ye nīmə kīrik. Kini kīrarsin,

⁵ narmamə tīksin kasərer aikin mīnəsaiyoh əriu mhamə, “Eh. Kwərə mir. ?Nakwhawor marīrsin dongki e?”

⁶ Kini iriu krəni-pən nəgkiarien yame Yesu ruini-pən ta tuk əriu. Kini nəmə mīnə ai kīseighan kīn.

⁷ Kīrarəh dongki ai mīrauə mwəm Yesu. Mīravəhsi-ta kot kapəriu mawəpeinə-pən ye nīmetai dongki. Kini Yesu rəsua iran.*

⁸ Narmamə khapsaah kīsətu kot kapəriə mīmhahuvə-pən kīn kīmi swatuk; kini mīsərai nīmar nai mīsətu-pən mīn ye swatuk.

⁹ Narmamə yamə mīne kasəkupən kīn Yesu kīni mīne yamə mīne kīmnhakwasig kīn kasokrən ehua mamhani,

“!Səgnəgin Kughen!†

Pəh khawəhsi-haktə Kwən e ramua ye nhag Yermaru.

¹⁰ Narmaruyen kupən kape kapətawə kaha Deved ruauə mīn.

!Səgnəgin Kughen yerpīrig!”‡ (Sam 118:25, 26)

¹¹ Kini Yesu rītərhav-pən Jerusalem mīvən ye nīmə ehua kape Kughen, kini mamətamə. Rīnenaiyu ta, iriə kafan narmamə twelef,

* **11:7:** Yesu ramkwotə-pən ye dongki, profesi ye Sek 9:9 ruauə mīnor nəfraksien kīn. † **11:9:** Kīmnhani mə, “Hosana.”

Kini nīpran rımə, “Vəh mīragh əmawə,” uə, “Səgnəgin Kughen.”

‡ **11:10:** Kaməni nīpe e ye nīpig kape Pasova.

kharerig-pən min yerkwanu kirik, nhagin e Betani.

*Yesu rimini hah nai e figtri, ror siə kin
(Mat 21:18-19)*

¹² Kəni rikwamer kin, iriə khatərhav min Betani, kini Yesu rimməmkərv.

¹³ Kini məm nai e figtri, ramərer, nimarın ripsaah. Rəriwək mivən pakə tukun, məm nimarın in əmə e in əmə. Rimə-ta tukrəm kwənkwan kirik, mərig kwənkwan rirkək, meinai ripəh neriaji-hanəyen nipig tukrikuə iran.

¹⁴ Kini Yesu rəgkiar-pən kimi figtri a mimə, “Yermamə tukripəh min nənien kwənkwan tuk nipig kirik.”§ Narmamə kafan minə kisərig nəgkiarrien ai.

*Yesu rimməkota narmamə yamə mine kasor nar
apnapig ye nimə ehuə kape Kughen
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)*

¹⁵ Nipig khatərhav-pən Jerusalem, Yesu rivən ye nimə ehuə kape Kughen. Kini minaməko yerhav narmamə yamə mine kasor salem kin narimnar, mine yamə mine kasəvrə. Kini mərakita kin narimnar yame ramswin haktə ye tebol kape narmamə yamə mine kasor jenis ye mane; kini məsuə kin jea kape narmamə yamə mine kasor salem kin mak ye tanə.*

11:13: Luk 13:6 § **11:14:** Yesu rəgkiar kin nai e rəmhen kin nuhpikinien kirik, mini məknekın, “Tukmə yermamə rapəh norien nəkwai Kughen, kafan narəyen tukrəmhen kin figtri; tukror siə kin.” Ror pən Yesu ramni hah narəyen yame ror siə kin. * **11:15:** Yesu rimmor məknekın, mamor fulfilem profesi kirik ye Sek 14:21.

16 Kini mini-əhu mə narmamə tukhapəh nħapikien narimnar mhavən ye Nimə Ehuə kape Kughen.

17 Kini mor kwirig kimi əriə mimə, “Kimirai ye Nəkwəkwə kape Kughen kimə, ‘Nimə Ehuə kape Kughen, nimə kape nəhuakien kape narmamə minə fam rarkurao ye tanimtanə.’” *(Aes 56:11)* Mərig kimiə naksor ruə rəmhen kin ‘nimə yame yəkrəh minə kaserkwaig ikin.’” *(Jer 7:11)*

18 Yesu rinaməgkiar, kini narmamə kisakur kin, misagien tukun. Ror pən, jif pris minə, mine nəmhajoun kape loa kape Moses, kimnhagin kin, masarhakın swatuk tuk nħopniyen.

19 Mərig rinamenaiyu, Yesu mine kafan narmamə minə khatərhav min aikin.

Yesu rinməvhag kin nuħpikinien kape nai a figtri (Mat 21:20-22)

20 Kini rikwamer kin, yenpig-ənpig, kisəri-pən min swatuk ai, mhauə misəm nai ai figtri. Rinaukei minəriaji nuan minə.

21 Kini Pita, rikin raiyu məsik nəgkiarın kape Yesu. Mini-pən tukun mə, “!Yhajoun, əmru! Nai e nimini has, rinaukei.”†

22 Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Takshatətə ye Kughen.

23 Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə, mə tukmə kimiə kirik rhatətə huvə ye Kughen, mini-pən tuk tukwas e mə tukraiye məsok pirə ye tahik məmnim, mipəh niniyen ye rikin kiraru, mhatətə əmə ye Kughen, kini nar en tukror əfrakis.

11:18: Mak 14:1 † 11:21: Yesu ramni hah figtri ye Mak 11:14. Əmru futnot kafan. 11:23: Mat 17:20

24 Ror pən, yakamni-pre tuk əmiə mə tukmə naksəhuak, narimnar nakasaiyoh kın kimi Kughen, takhani nəfrakisien iran mə takhavəh, kini en mhavəh.

25 Tukmə naksəhuak, mərig tukmə yermamə kirik rimnor nar kirik ripəh nəmhenien kimi əmiə, takhapəh nisarpinien tai kafan təvhagə. Kini Kughen, Rimimiə ye Neai, In tukripəh min narpinien tai təvhagə hah kapəmiə.

26 Kini mərig tukmə kimiə nakasor tai təvhagə hah, Kughen min tukrarpin min tai təvhagə hah kapəmiə.”‡

*Namehuə minə kape Isrel kisarkut mə tuksəm-ru nehuəyen kape Yesu mə rimasip-kaa
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

27 Kini Yesu mine kafan narmamə minə khatərhav-pə min Jerusalem. Kini Yesu rəriwək mivən ye Nimə Ehuə kape Kughen. Kini jif Pris minə mine nəmhajoun kape loa kape Moses mine nəmehuə kape kwənərəus kape Isrel, khauə misəm In. Masaiyoh In mhamə,

28 “?Nakamhawor narimnar minə e? ?Pa nhagin rimivəhsi-pre nehuəyen mə takor narimnar məknekın?”

29 Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Rhuvə. Jakaiyoh kın naiyohyen kirik kimi əmiə. Tukmə nakhani atuatur, jakni-pre tuk əmiə mə Pa nhagin rimivəhsi-pə nehuəyen kimi Yo tuk norien narimnar minə e.

11:24: Mat 7:7 **11:25:** Mat 6:14-15 ‡ **11:26:** Nəgkiarinen ye v. 26 rikək ye kopi akwas tiksın kape Niutesteman. Keinein mə Mak rimirai əfrakis uə nikam.

30 ? Hani-pə ru tuk Yo mə pa rimivəhsi-pən nehuəyen kimi Jon mə tukror baptaes ye narmamə? ?Kughen uə yermamə?”

31 Kini kinasəsiwəñ-əsiwəñ kimi əriə minə mhamə, “?Tukshaw-ni e? Tukmə kitawə khani mə, Kughen rimivəhsi-pən nehuəyen kimi Jon, mərig Yesu tukrimə, ‘?Tukmə Kughen rimivəhsi-pən nehuəyen kimin, rhawor e kimiə nakhapəh nhaniyen nəfrakisien iran?’

32 Mərig to khapəh min nhaniyen mə, yermamə əmə rimivəhsi-pən nehuəyen kimin, meinai narmamə minə e kamhani mə Jon in profet əfrakis.”

33 Ror pən khani-pən tuk Yesu mhamə, “?Hei? Yakseinein.”

Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Əhə. Mərig Yo min to yakpəh ninipre-min-ien mə Pa nhagin rimivəhsi-pə nehuəyen kimi Yo mə jakor narimnar minə e.”

12

Yesu rimini nuhpikinien kirik kin plantesen kape grep

(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Yermamə kirik rimnəsim kin grep ye kafan plantesen, markoparin-pən. Kini mikir kwətəgtap kirik kape nəviəsis-pəniən kwənkwai grep ikin. Mə nehen tukraiye, kivəh kor waen kin. Kini in mor nimə apomh kirik mə tukramərer aikin mamarha huvə tuk kafan plantesen. Kini in mərəhu plantesen ai ye kwermi narmamə tiksın, tukhapik nəriə tiksın, mhavəh-si-pən nan kirik rəmhen kin nərokien. Marə, miterhav min aikin mivən ye tanə pisin.

² Kini kwənkwai grep rīmhiak, kini yemehuə kape plantesen rher-pən kin kafan manaja mə tukrivən məm narmamə yamə mine kisəsim aikin mə tukhavəhsi-pən grep ne yamehuə kape plantesen, rəmhen kin nərok kafan.

³ Mərig iriə kisarar, mharaptərəkkin manaja ai, misərkis-ərkis, mishər-pən kin mə tukrirerig, mhapəh nhavəhsi-pəniēn nar kirik kimin.

⁴ Kini yamehuə ai rarə mher-pən min kin kafan kirik yermamə. Rivən, kini khauh kapən kapə, misor ahas pən tukun.

⁵ Əmaikin, yamehuə kape plantesen rher-pən min kin yermamə kirik min. Mərig khauh min mishopni. Kini mərig yemehuə ai kape plantesen rher-pən min kin kafan tiksın narmamə khavən; narmamə minə ai kisor ahas pən min tuk əriə. Tiksin kasərkis-ərkis əriə; kini tiksın kimuh əriə, khopni əriə.

⁶ Kisor məknaikin mamhavən, yamehuə kape plantesen, kafan narmamə kwənharkək. Kafan yermamə kirikianə əmə: Tini keikei. Rher-pən min kin mə tukrivən. Ye nərigien kafan rīmə, ‘Tukmə ror tuksəm kafak kwajikovə, khasiai.’

⁷ Mərig iriə kimisəm khamə, ‘Kwajikovə atuaturuk e kape yamehuə kape plantesen. Pəh kishopni pəh plantesen e tukror kapətawə kin.’

⁸ Məknekkin kharaptərəkkin, mishopni, mharəh nıpran misarkwərhav kin ye nəkwai plantesen.”*

⁹ Yesu rini-pən tuk nəmehuə minə ai mə,

* **12:8:** Yesu ramni nuhpikinien kape plantesen mə nəmə Isrel kimishopni profet tu minə tiksın kape Kughen, kini mərig ruirkun ta mə tukshopni min In. **12:8:** Hib 13:12

“? Yamehuə kape plantesen ehuə tukrhawor min? Tukrivən mhopni-hopni narmamə minə a, mərəhu-pən plantesen ye kwermi narmamə pišin.

¹⁰ Tukmə ror kimiə nakhapəh nisəvhəkin-hanə-yen nəgkiarjen yame Nəkwəkwə kape Kughen rimini mīmə,

“ ‘Səpaag e, yame narmamə kape nəvhirəkinien nimə kimisarakikin, məriḡ Kughen rimnor in ruauə Səpaag huvə yame tukrəkir məkupən.

¹¹ Nar e Kughen Yermaru rimnor.

Rikitawə ragien pik tukun.’ ” (*Sam 118:22,23*)

¹² Kini nəmasur minə ai kimisorkeikei mə tukharaptərakin Yesu, meinai kharkun mə kafan nuhpikinien ramni hah əriə. Məriḡ iriə kimnhagin kin narmamə, misap.

Farisi minə khamə tukhavəh-si əhu Yesu tuk nəgkiarjen ye nikarin kape takis

(*Mat 22:15-22; Luk 20:20-26*)

¹³ Kini nəmehuə minə tiksın kisher-pən kin Farisi minə, mine nukwhao kape King Herod, khauə misaiyoh Yesu kin naiyohyen ətən kirik mə tuksəm-ru mə tukrini nəgkiarjen kirik rīpəh nəmhenien.

¹⁴ Kini ai iriə khauə misəm In, mhani-pən tukun mhamə, “Yhajoun. Yakharkun mə Ik yermamə atuatuk. Nakpəh niginien kin yermamə mə to rivi kafam nərigien, meinai rikim rīpəh nəsikien mə yermamə kirik rhaktə uə yermamə kirik reiwaiyu, məriḡ nakaməfrakis əmə, kini nəvhagien kafam raməri-pən əmə norien yame Kughen rorkeikei.

Kini yaksorkeikei mə jakharkun mə, ?Ratuatuk ye loa kapətawə mə tukasərok-pən takis kimi Sisa, yamehuə kape Rom, uə nıkam?

15 ?Tukasəkeikei misərok takis uə nıkam?”

Mərig Yesu ruirkun mə iriə narmamə kape neikuəyen minə tiksın. Kini mini-pən tuk əriə mə, “?Nakshawor misarkut mə taksapita Yo? Havən-ru mharəh siren kirik mhauə pəh yakəm.”

16 Kini khavən, mhavəh siren, mhauə. Kini raiyoh-pən əriə mə, “?Nanmi pa e? ?Kini nhag pa e?”

Khamə, “Nanmi Sisa. Mine nhagin.”

17 Məknekin Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Namhen. Nar kape Sisa, havəhsi-pən kimi Sisa. Mərig nar kape Kughen, havəhsi-pən kimi Kughen.” Kisərig nəgkiarien kape Yesu, kisakur pık kın.

Sadusi minə khamə tukhavəh-si əhu Yesu tuk nəgkiarien ye nıkarın kape nımraghien rerin

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Kini Sadusi minə tiksın khauə misəm Yesu. Sadusi minə a khamə ta mə tukmə yermamə rımhə to rıpəh nımragh-minien ye rao ye neai.

19 Kini kisaiyoh kın nərigien kirik kimi Yesu mhamə, “Yhajoun. Moses rımırai ye Loa mımə, ‘Tukmə yerman rımhə-tan kın pıraovın kafan, kini kapəriu kwajikovə rirkək, piau yerman ai tukraməkeikei mıkır pıraovın ai tukreimək.’ Ye nərigien a, iriu kirirkun nırapərəkinien nhag pi-auni yame rımamhə.†

12:17: Rom 13:7 12:18: Wok 23:8 † 12:19: Moses rımını məknekin ye Dut 25:5-6.

20 Tukmə narmamə seven, iriə piauriə minə. Nimirin nupan rarkurək kini mipəh nirəhyen kafan kirik kwajikovə, mimhə.

21 Kini tukmə yame rikwasig kin rikir piraovin kape piauni yame rimamhə, kini mipəh neiməkien, kini mimhə min. Kini naorahini yame ror kisisər kin ror əmə min nar kirikianə kin

22 meriaji iriə fam a seven kisarkurək ye piraovin a, kini mhamhə fam, mhapəh niseiməkien. Kini en piraovin a rimhə min.

23 Kini ye nipig kape narmamə tukhamragh min iran, iriə a seven iriə piauriə minə, ?piraovin a tukror piraovin kin kape pa nhagin?"

24 Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, "Nakamhani-əro kin en meinai tukmə ror nakseinein nəgkiarien ye Nəkwəkwə kape Kughen, miseinein min nirkunien kape Kughen.

25 Tukmə narmamə yamə mine khamhə mamragh min to khapəh nisarkurəkien. Norien kape narkurəkien rimnor infamien, rəmhen kin narəyen kape agelo minə ye rao ye neai.

26 Kini ye nikarin kape nimragh-minien, tukmə ror nakhapəh nisəhuekinien nəkwəkwə yame Moses rimirai tu, mə Moses rimnəm nai kirik ramuək. Aikin, Kughen rimnamni-pən tukun mimə, 'Ik Ik Kughen yame Ebrahim, Aesak mine Jakob karhəgnəgin hanə Ik.' *(Eks 3:2,6)*

27 !Kitawə kharkun mə irisir kirharə iriə Kughen meinai nar apnapig kwərhimhə ta tu mirhəkupən Moses, mərig Kughen ramni mə karhəgnəgin hanə In. !Kini pa rimə narmamə mhə minə kasəgnəgin Kughen, mərig narmamə yamə mine kamham-

ragh! !Kimiə naksətəwao əfrakis!”‡

Naha loa in rehuə pik

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Kini yhajoun kirik kape loa kape Moses rimmərig nəkkiarien minə ai, mə Yesu ramhoprai huvə, kini ruə minamaiyoh pən In mimmə, “?Naha loa in rehuə pik rapita tiksın, kini mihuvə pik tuk nəripənien?”

²⁹ Kini Yesu rini-pən tukun mimmə, “Loa yame rehuə pik rapita tiksın in e ramni mimmə,
“!Kimiə nəmə Isrel! !Taksərig huvə! Kughen in Yermaru kapətawə. Kini In pisin əmə In Kughen.

³⁰ Taksəkeiki misorkeiki pik Kughen ai In Yermaru kapəmiə ye rikimiə fam, mine ye narəyen kapəmiə, mine ye nərigien kapəmiə, mine ye nəsaninien kapəmiə.’ *(Dut 6:4-5)*

³¹ Loa yame rikwasig kin ramni mimmə,
“Taksorkeiki narmamə yamə mine kasarə ipakə tuk əmiə misor huvə pən tuk əriə, rəmhen kin yame kimiə naksorkeiki atuk əmiə.’ *(Lev 19:18)*

Loa kirik min rirkək yame in rapita yamə mir e.”

³² Kini yhajoun kape loa kape Moses a rini-pən tukun mimmə, “Yhajoun. Nakaməfrakis mə Kughen pisin əmə In Yermaru.

‡ **12:27:** Sadusi minə kimnhani nəfrakisien ye Ol Testamen, mərig kimnhapəh nhaniyen nəfrakisien mə narmamə yamə mine kwənhəmhə tukhamragh min. Mərig Yesu ramhajoun əriə mə Ol Testamen ramni mə Ebrahim, Aesak mine Jekob kwərhəmhə ragh min ye rao ye neai, ramhajoun-pən mə narmamə yamə mine kwənhəmhə tukhamragh min. **12:28:** Luk 10:25-28

³³ Kini tukasækeikei misorkeikei In ye rikitawæ fam, mine ye nærigien kapætawæ, mine ye næsaninien kapætawæ. Kini misorkeikei min narmamæ yamæ mine kasaræ ipakæ tuk ætawæ minæ ræmhen kin yame kasorkeikei atuk ætawæ minæ. Næri-pænien loa mir e rapita nuhyen narmiragh mivaan tuk nivæhsi-pænien kimi Kughen.”

³⁴ Kini Yesu ræm mæ nægkiarien kape kwæn a rhuvæ pik, kini mini-pæn tukun mimæ, “Ik nakuauæ pakæ ta tuk narmaruyen kape Kughen.”

Æmæ aikin, narmamæ kinisauris kin naiyohyen Yesu kin nægkiarien skai kirik.

Yesu rimivæh-si æhu Farisi minæ kin naiyohyen autæn kafan

(Mat 22:41-23:3; Luk 20:41-47)

³⁵ Kini Yesu rivæn apa ye nimæ ehua kape Kughen, mamævhag kimi narmamæ, mamaiyoh æriæ mimæ, “?Rhawor e næmhajoun kape loa kape Moses kamhani mæ Kristo In kwænæræus æmæ kape Deved?

³⁶ Mærig, sæmru, Nanmin kape Kughen rimivæhsi-pæn nirkunien kimi Deved mæ tukrini mæ,

“ ‘Kughen Yermaru rimini-pæn tuk Yermaru kafak mimæ,

“Ækwætæ ye kwermik matuk

Meriaji nipig jakor Ik takehua ye tikmir minæ kafam.” ’ ’ § *(Sam 110:1)*

³⁷ Kini Yesu rirpin mimæ, “Ye nægkiarien e, Deved rimnokræn kin Kristo mæ ‘Yermaru.’ ?Mærig

12:33: 1 Saml 15:22; Hos 6:6

§ 12:36: Kughen rimini-pæn

nægkiarien e tuk King Deved.

nakshawor mamhani mə Kristo in kwənərəus əmə kape Deved?”

Yesu rəgkiar aikin, narmamə khapsaah kisərig kisagien.

³⁸ Kini Yesu rimmor kwirig kimi əriə, mimə, “Kimiə takasərig əmiə tuk nəmhajoun kape loa kape Moses. Iriə rikiria ramagien tuk nivəhsi-pənien neipən huvə. Kini tukmə khavən apa ye maket, misorkeikei pik mə narmamə minə fam tuksaowia kin əriə mhasiai əriə.

³⁹ Kini tukmə khavən ye nimə kape nofuginien, misorkeikei mə tukasəkwətə əkupən, kini tukmə khavən ye lafet, misorkeikei mə tuksəkwətə ye kwənmhaan kape nisaiyen.

⁴⁰ Kini tukmə piahwaru yame kimnamhə-tan kin, kini iriə kasəkrəh kin kafan narimnar. Kini masəhuak apomh min mə narmamə minə tukhasiai əriə. !Ah! Narpinien kapəriə tukriskai rapita.”

Piahwaru yame kimnamhə-tan kin rimirəhsi-pən mane kimi Kughen

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Kini Yesu ramkwətə ye nəkwai nimə ehuə kape Kughen, ipakə tuk kwənmhan yame kivəhsi-pən mane kape Kughen ikin. Kini maməm narmamə kamhavəhsi-pən mane kapəriə. Narmamə khapsaah, kapəriə mane rehuə, kamhavəh-si-pən mane ehuə.

⁴² Kini piahwaru kirik kimnamhə-tan kin ruə, kafan mane rirkək. Kini in rivəhsi-pən əmə siren* kiraru.

* **12:42:** Yesu to rapəh niniyen “siren” mərig rimə mane kape nəmə Isrel e “lepta.”

⁴³ Kini Yesu rokræn kin narmamæ kafan minæ khauæ. Kini rini-pæn tuk æriæ mimæ, “Yakamni-pre æfrakis tuk æmiæ mæ piahwaru e kimhæ tan kin, kafan mane rirkæk, mærig in rimivæhsi-pæn mane kimi Kughen rapita fam mane yame narmamæ minæ tiksîn kimnhavæhsi-pæn.

⁴⁴ Narmamæ ai kimnhavæhsi-pæn æmæ nipar mane, mamhapæh nipærin. Mærig piahwaru e kafan mane rirkæk pawk, mærig rimivæhsi-pæn fam mane yame tukrivæh nimri næviginien kin nan.”

13

*Yesu rimini mæ nimæ ehua kape Kughen tukrimir
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Kini ai, Yesu rimitærhav ye nimæ ehua kape Kughen, yermamæ kirik kafan rini-pæn tukun mimæ, “Yhajoun, æmru. Nimæ ehua kape Kughen kinnor kin kapier ehua, kini nimæ minæ e khahuvæ pik.”

² Mærig Yesu rini-pæn tukun mimæ, “Æmru. Nimæ ehua minæ e, tukoh-ætæg-ætæg kapier iran, kipæh nipæhyen kirik.”

*Nahasien yame tukruæ ye Nipig Kwasig
(Mat 2:3-14; Luk 21:7-19)*

³ Kini Yesu rimnækwætæ ye nihu takwar kirik, nhagin e Olif, mivag-æhu kin nimæ ehua kape Kughen. Kini Pita mine Jemes mine Jon mine Andru khauæ misæm In.

⁴ Misaiyoh-pæn In mhamæ, “Yaksorkeikei mæ takni-pæ tuk æmawæ mimæ ? narimnar minæ e tukruæ ye naha nipig?”

⁵ Kini rini-pən tuk əriə mīmə, “Takasərig huvə, tamə yermamə reikuə irəmīə.

⁶ Narmamə khapsaah tukhavəh nhagik, kini mhauə mhani mə iriə e, Kristo. Tukseikuə ye narmamə khapsaah mhavi nərigien kapəriə.

⁷ Kini nīpig naksərig mə narmamə kamhauh əriə mīnə, uə naksərig nəvsaoyen kin nuhyen əjir mīnə, takhapəh nisakur-akurien, mhapəh nhaginien. Narimnar mīnə e tukruə məkupən, mərig pəh nien mə Nīpig Kwasig a.

⁸ Narmamə tukhauh əriə mīnə. Kini narmamə ye tanə kirik tukhavən apa tanə pīsīn mhauh əriə mīnə. Kini nīmnmien tukravən ye tanīmtanə. Kini sweiwei tukruh narmamə. Mərig narimnar mīnə e in nīrikakunien əmə kape nahasien, rəmhen kin piraovīn yame ramərig nəmhəyen ye nīpig kape neiməkien.

⁹ “Mərig takasərig əmiə. Tukeighan kin əmiə naksərer ye nīmri mīrh. Kini tukərkis-ərkis əmiə ye nəkwai nīməhuak kapəriə. Meinai kimiə kafak narmamə mīnə, takasəkeikei misərer ye nīmri nəmasur kape gavman mine ye nīmri nəmasur kapəmīə tuk nīni-ərhavyen Nəgkiarien Huvə kape Kughen kimi əriə.

¹⁰ Tikni-ərhav Nəgkiarien Huvə kape Kughen ikin mīnə fam rarkurao ye tokrei tanə, kwasig ikin Nīpig Kwasig tukripirua.

¹¹ Mərig tukmə kīvəh əmiə mə taksərer ye nīmri mīrh, rikimiə tukripəh nəpouyen. Mhapəh nisərigien mə, “?Jakhawni-pən tuk əriə?” Takhani-ərhav nəgkiarien yame Nanmīn kape Kughen rīmivəhsi-pre kimi əmiə meinai pəh nien mə kimiə

nakasəgkiar, məriḡ Nanm̄in Imərhakə tukrəgkiar ye tikihermiə.

¹² “Ye n̄ip̄ig a, piauni tukreighaan k̄in piauni kamhopni. K̄ini yerman tukreighaan k̄in kafan kwajikovə kamhopni. K̄ini kwajikovə minə tukhani hah r̄imriə minə mine nis̄inriə minə, miseighan k̄in əriə kamhopni əriə.

¹³ Narmamə tuksəməkin əmiə, m̄isor ahas p̄ən k̄imi əmiə meinai k̄imiə nakamhavəh nhagik. Məriḡ narmamə yamə mine kasərer timtim m̄iseriaji n̄ip̄ig kwasig, Kughen tukrivəh m̄iragh əriə.”

Nahasien ehuə apa Jerusalem

(Mat 24:15-28, 42-44; Luk 21:20-24)

¹⁴ K̄ini p̄əh yermamə yame raməvhuekin nəkwəkwə e tukrir̄kun. Yesu r̄ini-p̄ən tuk əriə m̄imə, “K̄ini n̄ip̄ig k̄imiə naksəm nar a kamni k̄imə ‘Nar has yame roriah p̄ik nar,’ ramərer ye kwənmhan yame r̄ip̄əh nien mə tukramərer ikin, k̄imiə e Judia taksap m̄iserkwaig ye takwar.

¹⁵ Tukmə yermamə ramap̄is iruə ye nimə kafan to r̄ip̄əh n̄ivənien imə tuk n̄ip̄ikien narim̄nar kafan.

¹⁶ Tukmə yermamə raməm̄ir yerki nəsimien kafan, to r̄ip̄əh n̄ivənien yerkwanu tuk n̄iwəhyen kafan neip̄ən.

¹⁷ !Man! Riskai p̄ik tuk n̄ipiraov̄in yamə mine k̄isor t̄ipriə, k̄ini mine yamə mine jiriə minə kaso-maah hanə, meinai tuksəriḡ rahas p̄ik.

¹⁸ Taksəhuak tuk nahasien e mə tukr̄ip̄əh nuəyen m̄irəh əmiə ye n̄ip̄ig kape nəhiḡ

¹⁹ meinai nahasien ehuə yame tukruə, yermamə rīpəh nəm-hanəyen rīrikakun ye nīpīg Kughen rīmnərəhu nīmoptanə meriaji-pə ai taktəkun mine. Kini nahasien kirik to rīpəh nuə-minien nīpīg kirik rəmhen kin nahasien a.

²⁰ Mərig Kughen rīmnəraitə nīpīg kape nahasien a yame tukruə iran. Tamə, narmamə to khapəh nhamraghien tukun. Mərig In rīmnərai nīpīg a mə tukrivəh mīragh narmamə yamə mine In rīmīrpen əriə mə kafan narmamə minə.

²¹ “Nīpīg a, tukmə kirik rīmə, ‘Səmru. Kristo e,’ uə yermamə kirik rīmə, ‘Səmru, Kristo en,’ mərig kimiə takhapəh nhaniyen nəfrakisien iran.

²² Meinai profet eikuə minə khapsaah tukhauə mhasigəvin Kristo mīsor nīmətien mə tukseikuə ye narmamə. Kini mīsarkut tuk nīsəmien swatuk tuk nīvi-tayen narmamə yamə mine Kughen rūrpen əriə.

²³ Mərig kwasig ikin narīmnar a ruə, yakamni-pre ta tuk əmiə mə takasərig əmiə.”

²⁴ Kini Yesu rīrpīn mamni-pən tuk əriə mīmə, “Kini nīpīg kape nahasien tukruə mor infamien, “ ‘Mīrh tukrīpīs,

Kini makuə to rīpəh min nəsiəyen;

²⁵ Kini kəmhou minə tuksəsaah,

Kini mine narīmnar fam ye nīmago-ago tukhakiu-kiu.’ ” *(Aes 13:10, 34:4)*

²⁶ Kini Yesu rīrpīn mīmə, “Kini en, kwasig ikin, narmamə tukpīsəm Yo, Ji Yermamə, jaksi-pən ye napuə mīvəh nehuəyen mine nīkakien.

²⁷ Kini ai, jakher-ərhav kin agelo kafak minə mə tukhavən misarkurao ye tanimtanə, mine ikin pukaa ye neai misofugin narmamə yamə mine yimirpen-ta əriə.

²⁸ Sətərig min kin nuhpikinien kin nai a figtri. Tukmə nīpig yame kwermīn rinaurə kini nīmarin rinəmhaiə; kimiə nakharkun mə kwənhauə ipakə tuk nəsimien en.

²⁹ Rəmhen əmə kin yame tukmə naksəm narimnar məknekin, takharkun mə Yo Ji Yermamə, yaknamuə ipakə, minamərer ipakə əmə tuk kwəruə ye nimə kapəmiə.

³⁰ Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə narmamə yamə mine kasarə ye rao e to khapəh nhamhə-famien kwasig ikin narimnar mine ritərhav-pə.

³¹ Napuə mine nīmoptanə tukawəkeikei mirarkək, mərig nəgkiarien kafak to rīpəh nirkəkien tuk nīpig kīrik.

³² Mərig narmamə fam kiseinein nīpig kape narimnar minə e tukruə iran. Agelo minə ye neai, mine Yo Ji Kughen, kimawə yakseinein min. Mərig Rimik pisin əmə In rirkun.

³³ “!Takasərig əmiə! !Mhapəh nisapirien! Meinai kimiə nakseinein nīpig yame narimnar minə e tukruə iran.

³⁴ Tukrəmhen kin yermamə kīrik yame ritərhav iman yerkwānu mamvən yerkwānu pisin. Kwasig ikin ritərhav, rəhi-pən kafan narimnar kimi narmamə pisin minə mə tukasəm vi vi, kini mərəhu wok pisin pūsun kimi əriə. Kini mini-pən tuk yermamə yame ramərer tuk kwəruə mīmə, ‘Takar-marha.’

³⁵ Rəmhen əmə mɪn kɪn kɪmiə takasərig əmiə meinai nakseinein nɪpig yame Yamehuə kape nimə tukruə iran. Tukmə ror tukruə yenaiyu. Uə tukruə yenpig əru, uə tukruə yenpig-yenpig, uə tukruə yerkwēiha.

³⁶ Tukmə In ramuə ye naha nɪpig, pəh In tukripəh nəmien mə kɪmiə nakasapir.

³⁷ Yakamni-pre tuk əmiə, mamniərhav-pən mɪn tuk narmamə mə takasərig əmiə nɪpig fam.”

14

Namehuə kape nəmə Isrel kasarhakin swatuk tuk nhopniyen Yesu

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Kini nɪpig a, tukharaptəəkɪn nəviginien ehuə kɪn bred yame yis rirkək iran tukhani nahu kɪn. Jif pris mɪnə mɪne nəmhajoun kape loa kape Moses kɪnasarhakin swatuk mə tukharaptəəkɪn apis-apis Yesu mishopni.

² Iriə kɪmnhani mhamə, “Pəh khapəh nharaptəəkɪnien In ye nɪpig kape nəviginien ehuə, tamə narmamə [niemhaa rhai əriə kɪni] khauh apnapig əmə əriə mɪnə.”

Piraovin kirik ramətəg-pən senta ye kapan kapə Yesu

(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ Kini Yesu rɪvən Betani mɪvən ye nəkwai nimə kape Saemon. Kwən ai kupən rɪmivəh nɪmhəyen əutən ye tɪkin. Kini Yesu raməvigin hanə, piraovin kirik ruə mɪvəh botel kirik kɪmnor kɪn kapiə kirik nhagin e alabasta. Botel ai, senta aikɪn kamni kɪmə

nad: nimirin rhaktə pik. Kini piraovin a rəsikta botel, mətəg-pən senta ye kapan kapə Yesu.

⁴ Mərig narmamə tiksın niemhaa rhai əriə khamə, “?Rhawor pian e roriah senta e?”

⁵ Rhuvə pik mə to in rəvrai əmə; mirkun nivəhyen mane rəmhen kin tri hundred taosen vatu* kin tuk nivəhsi-pənien kimi yavən has minə.” Kini kishek pian a.

⁶ Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mə, “!Ei! Hapəh pian en. ?Rhawor nakashek in? In ramor nar huvə kirik kimi Yo.

⁷ Yavən has minə tukasəmir kimiə miriə nipig fam. Kini tukmə nakhamə taksasitu irəriə nakharkun nisasituyen irəriə nipig fam. Mərig Yo jakpəh narəyen kitawə-m kimiə nipig fam.

⁸ Piraovin e rimnor huvə-pə kimi Yo ye nirkunien kafan. Mavi-təg-pə senta ye niprak mapnəpenə ye niprak mə tuknim Yo.

⁹ Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə ikin pukaa ye tokrei tanə yame kamni-ərhav Nəgkiarien Huvə ikin, tukaməvsao min kin norien kape pian e, pəh narmamə rikiriə tukraməsik in.”

Judas rimneighan-pən kin Yesu kimi tikmir minə kafan

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Kini Judas Iskariot, in yermamə kirik ye narmamə twelef kape Yesu, rīvən məm jif pris minə

14:3: Luk 7:37-38 * **14:5:** Khapəh nhaniyen tri hundred taosen vatu, mərig kimmhəni mə, “Tri hundred denarii.” Tri hundred denarii in rəmhen kin mane yame yermamə kirik rawəh kape newk kirikiana. **14:7:** Dut 15:11 **14:8:** Jon 19:40

tuk norien swatuk tuk neighan-pənien kɪn Yesu ye kwermiriə.

¹¹ Rìvən məm əriə, rìkiriə ragien, kɪni kɪmnhani mə tukhavəhsi-pən mane kɪmin. Kɪni Judas rìvən, mamarə, mawhin nìpìg tuk neighan-pənien kɪn Yesu kimi əriə.

Lodsapa

(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

¹² Kɪni nìpìg kape nəvìginien e kamni kɪmə Bred yame Yis Rìrkək iran ruauə ipakə, kɪni lafet a rìrikakun ye nìpìg kape nəvìginien e kamni kɪmə Pasova. Kɪni narmamə tukasəkeikei mhauh kwaji sipsip kɪrik misor nəvìginien ai kɪn. Kɪni narmamə kape Yesu kɪsaiyoh-pən mhamə, “?Ik nakmə jakhavən hiə misor apnəpenə ye nəvìginien kape Pasova?”

¹³ Kɪni Yesu rher-pən kɪn kafan yermamə kɪraru mìmə, “Tukmə nakratərhav-pən Jerusalem, mwəm kwən kɪrik ramrəh jag ehuə kɪrik kɪmiruk-pən nu iran. Kɪni takrakwasig kɪn in

¹⁴ mɪrhuvən ye nìmə kɪrik yame in ramvən ikɪn. Kɪni mɪrəni-pən tuk yemehuə kape nìmə mɪrəmə, ‘Yhajoun rìmher-pə kɪn əmru mə jakrauə mwayiyo-pre ik mə ?kwənmhaan a in hiə yame in mìnə kafan mìnə narmamə tukhavən misor nəvìginien kape Pasova?’

¹⁵ Kɪni in tukrìkɪr əmiru nakrhuvən ye kwənmhaan ehuə apa yerpìrig ye nìmə yame kɪmnətu huvə ta narimnar m-fam kape nəvìginien aikɪn. Kɪni takwor apnəpeinə ye nəvìginien aikɪn.”

16 Kini kratərhav miravən Jerusalem mwəm narimnar rəmhen kin yame Yesu ruini ta. Kini iriu kwor apnəpenə fam ye nəviginien kape Pasova.

Yesu rimiini-ərhav mə Judas tukreighan-pən kin In kimi tikmir minə (Mat 26:20-30; Luk 22:14-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-25)

17 Yenpig, Yesu ruə iriə narmamə twelef kafan

18 misofugin ye tebol misəvigin. Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə kimiə kirik tukreighan-pən kin Yo kimi tikmir minə kafak. Kimiə kirik e kitawə kasəkwətə.”

19 Kini narmamə kafan minə rikiriə reiwaiyu minəsaiyoh əriə minə mhamə, “?Pa? ?Yo?”

20 Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Kimiə kirik ye narmamə twelef kafak yame yakaweires kwis bred ye supsup ye pənkin.

21 Yo Ji Yermamə jakaməkeikei mimhə rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen rimiini kupən. ! Kini mərig rahas pik tuk yermamə yame tukreighan-pən kin Yo ye kwermiriə! ! Kwən a tukrivəh narpinien ehuə!”†

22 Kini kiməsəvigin ta, Yesu rivəh bred məhuak mini vi vi Kughen tukun. Kini ai mhapu-hapu mivəhsi-pən kimi əriə. Mini-pən tuk əriə mimə, “Sən. In e niprak.”

23 Kini mivəh kap waen mini vi vi Kughen tukun, mivəhsi-pən min kimi əriə, kini kimnhanim.

14:18: Sam 41:9 † 14:21: Nəgkiarien kape Gris ramni mə, “!Ripimə kwən ripipəh narha-pə-yen ye tokrei tana, ripihuvə!” Mərig niprai nəgkiarien ramni mə, “tukrarə ye narpinien ehuə.”

24 Kini rini-pən tuk əriə mīmə, “Nıtawik e. Ramor əpu nərigien kape Kughen tuk nivəh-miraghien narmamə tuk nuəyen məmir-ərhav. Tukraiye mivəh miragh narmamə rehuə.

25 Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mīmə to yakpəh nini-m-minien waen meriaji minim min ye rao ye neai.”

26 Kini iriə kimisəni nipe kirik,‡ kwasig ikin khatərhav mhavən ye takwar kirik nhagin e Olif.

Yesu rini-ərhav mīmə Pita tukrini-ərhav mə in reinein In

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 Kini Yesu rini-pən min tuk əriə mə, “Nhatətəyen kapəmiə mifam tukrimir, meinai kimirai ye Nəkwəkwə kape Kughen kimə, “ ‘Jakuh yermamə yame raməm huvə sipsip minə, kini sipsip kafan minə tüksaiye rik rik.’ ” (*Sek 13:7*)

28 Kini Yesu rirpən mīmə, “Mərig nipig jakimragh min, jakəkupən kin əmiə mivən apa Galili.”

29 Mərig Pita rini-pən tukun mīmə, “Tukmə ror nhatətəyen kapəriə tiksın tukrimir; mərig nhatətəyen kafak to ripəh nimirien.”

30 Kini Yesu rini-pən tukun mīmə, “Yakamni-pre əfrakis tuk ik mə man tukripəh nəkakə-hanəyen mikiraru, ik takni m-kisisər mə nakeinein Yo.”

31 Mərig Pita rarə mini-pən skai min mīmə, “Tukmə khamə tukshopni ərau, to yakpəh niniyen

14:24: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16; Hib 9:20

‡ 14:26: Ye Nəviginien kape Pasova, kwasig ikin kasəvigin, nəmə Isrel kimisəni nipe tiksın ye Ol Sam 113-114. Misəvigin ta, ai, misəni nipe tiksın ye Ol Sam 115-118. 14:28: Mat 28:16; Mak 16:7

mə yakeinein Ik.” Kini iriə fam khani əmə mɪn nəgkiarɪen kɪrɪkɪanə.

*Yesu rɪmavən apa Getseməne maməhuak
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)*

³² Kini ai iriə khavən mɪn apa yerkwanu kɪrɪk, nhagɪn e Getseməne. Kini Yesu rɪni-pən tuk kafan narmamə mɪmə, “Kimiə taksəkwtə ikin e. Pəh yakvən maməhuak.”

³³ Kini In mɪkɪr Pita mɪne Jemes mɪne Jon, irisɪr mɪn. Rɪkɪn rərhakɪs pɪk.

³⁴ Kini rɪni-pən tuk ərisɪr mɪmə, “Rɪkɪk rərhakɪs pɪk ipakə yakmhə tukun. Takarhəmɪr eikin e, marharha-huvə.”

³⁵ Kini In rəriwək mɪvən kəskəh əmə mənɪmkur maməhuak. Mamaiyoh Kughen mɪmə, “Rɪmɪk, tukmə nakeighan kɪn, nəmhəyən en tukrɪrkək tuk Yo.”

³⁶ Kini mɪmə, “Tatə, tukmə rɪkim ragɪen, awəh, vəhsi-ta nəmhəyənŞ yamə mɪne tukpɪhauə. Mərig takpəh norɪen ye nərigɪen kafak; mor əmə ye kafam nərigɪen.”

³⁷ Kini ai In rɪrerɪg-pə mɪn tuk ərisɪr. Məm irisɪr krhapɪr yeru. Kini rɪni-pən tuk Pita mə, “Eh, Səmon, ?Rhawor nakamapɪr? ?To nakpəh narhayen kape nɪpɪg kwakwə uə?”

³⁸ Kimiə takasərig əmiə. Takasəkeikei masəhuak mə nar kɪrɪk tukrɪpəh norɪen əmiə nakhamɪr. Rɪkimiə rəsənɪn mərig nɪpraimiə rəpou.”

14:31: Jon 11:16

14:32: Jon 18:1

14:34: Jon 12:27

Ş **14:36:** Nəgkiarɪen kape Gris ramni, “Vəh-si ta ‘kap.’ Kap ramor nuhpikɪnɪen ye nəmhəyən.” **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38

39 Kini ai In mirerig min maməhuak. Mini-pən əmə min nəgkiarrien a.

40 Kini ai mirerig-pə min, məm irisir kwərhapir yeru min, meinai napirien rimivəh nimirisir. Mərig irisir kwərhauris mirheinein nar yame tikrhini-pən tukun.

41 Kini ai In rivən min. Marə muə min yame ror kisisər kin. Rini-pən tuk ərisir mə, “?Rhawor? ? Nakarhapis hanə? !Infamien! Nipig ruauə pakə ta yame yermamə tukreighan-pən kin Yo, Ji Yermamə, jakvən ye kwermi nəmə has minə.

42 Rhekimter, pəh kamhavən. !Rhəmru! Yermamə yame rikin rimnagien tuk neighan-pəniēn kin Yo ye kwermi tikmir minə kafak ruauə ipakə ta.”

*Tikmir minə kape Yesu khauə mharaptərəkīn In
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)*

43 Yesu raməgkiar hanə, məknekin Judas, yermamə kirik ye narmamə twelef kape Yesu, ritirhav-pə. Nukwhao ehua kamhakwasig kin, mamhapik nau nisə mine kwətavhə kapəriə. Jif pris minə mine nəmhajoun minə kape loa kape Moses, mine nəmehua kape nəmə Isrel, kimisher-pən kin nukwhao a.

44 Judas ruini-pən ta tuk əriə mimə, “Yermamə yame jakəturəm-pən iran, yermamə e in en. Takharaptərəkīn, mhakir mhavən, mhapəh nisorien rap.”

45 Judas ruə məm Yesu mini-pən tukun mimə, “Yhajoun,” məturəm-pən kimin.

46 Kini ai iriə khauə mharaptərəkīn Yesu.

47 Mərig yermamə kirik ramərer ipakə tukun, rəvi kafan nau nisə mərəru ta nımətərgi yor atuə kın kape hae pris.*

48 Kini Yesu rini-pən tuk əriə mımə, “?Rhawor? ? Kimiə nakhamə ta yo yermamə kape nəkrəhyen uə nhopniyen yermamə? ?Rhawor nakamhapik nau nisə mine kwətavhə mamhauə mə takharaptəəkın Yo?

49 Nipig fam kitawə-m kimiə kasəmır ye nimə ehuə kape Kughen, yakaməwhag. Mərig nakhapəh hanə nharaptəəkiniyen Yo. Mərig nəmhen. Naha nhagin yame Nəkwəkwə kape Kughen rımını tukraməkeikei mor nəfrakisien kın.”

50 Kini mərig narmamə kafan kisap ta iran.

51 Mərig yermamə kirik yame rımikwasig kın Yesu rətəut əmə. Kini nipig kharaptəəkın kwən a,

52 rəta ye neipən kafan maiyu kopiə kopiə əmə map.†

Yesu rımnərəer ye nımrı kaonsel

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

53 Kini khakır Yesu mhauə kimi hae pris. Jif pris minə mine nəmehuə kape nəmə Isrel minə mine nəmhajoun kape loa kape Moses, kwəsofugin ta əriə minə aikin.

54 Kini Pita rikwasig kın əriə, mərig rıpəh nıvən-pakəyen tuk Yesu. Nipig ruə pakə tuk nimə ehuə kape hae pris, kini mıvən məkwətə iriə narmamə kape hae pris minə masərkəp.

* **14:47:** Jon 18:10 rımə Pita e rımnərəru nımətərgi kwən a.
14:49: Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20 **14:50:** Sam 31:11 † **14:52:**
 Narmamə tiksın kamhani mə kwən a raiyu kopiə kopiə mamap,
 Mak en, yame rımırai nəkwəkwə e Mak.

55 Kini jif pris minə mine narmamə kape kaonsel kimisarha kin narmamə tiksın yame tukhauə miseikuə ye Yesu, ai khauh mishopni. Mərig khapəh nisəmien yermamə kiraru yamə mir tikrani nəgkiarien kirikianə.‡

56 Narmamə khapsaah kishekimter maseikuə ye Yesu, mərig nəgkiarien kapəriə ripəh nəm-nəmhenien.

57 Kini narmamə tiksın kishekimter mhani nəgkiarien eikuə ramvən tukun mhamə,

58 “Yakasərig ramni mə, ‘Yo jakatmətəgətəg Nimə ehua kape Kughen yame narmamə kimisor; mərig kwasig ikin ye nipig yame ror kisisər kin, jakərip yame rivi yame to yermamə ripəh nivhirəkinien.’”

59 Iriə kamhani mhani mərig nəgkiarien kapəriə ripəh nəm-nəmhenien.

60 Kini ai, hae pris rərer ye nimiria mini-pən tuk Yesu mimə, “?Rhawor nakpəh nəgkiarien? ? Rhawor e kamhani məkneikin nəgkiarien iram?”

61 Mərig Yesu rərer əmə mamapnapig. Kini hae pris rarar maiyoh min mimə, “?Rhawor? ?Ik e Kristo? ?Kughen yame kamni vi vi In, Ik kafan e kwajikovə uə?”

62 Kini Yesu rimə, “Yo en. Takpisəm Yo, Ji Yermamə, jakəkwətə ye kwermi Kughen matuk yame nagheen rehua. Kini takpisəm min Yo jaksı-faktə ye napuə meiwaiyu-pə.”

63 Kini hae pris reikus neipən kafan [meinai niemha rimnhai ni]. Mini mə, “?Rhawor kitawə kasarha kin hanə narmamə yame tukhani hah In?”

‡ 14:55: Nam 35:30 mine Dut 17:6; 19:15 khamə tukmə tukhopni yermamə hah kirik, yermamə kiraru tikrani nəgkiarien kirikianə, ai khopni. 14:58: Jon 2:19-21

64 Nakwəsərig ta mə rimi ni hah Kughen. ? Rikimiə ramhaw-əsik? ?Tukshawor In e?”

Kini khamə tukraməkeikei mīm hə. §

65 Kini tiksın kışekimter masərig-əwhin. Tiksın kışarkis-ətərəkın nimirin mir, mhauh mhani-pən tukun mhamə, “!Eh, profet! !Ni-ru mə pa e rimuh Ik!”* Kini narmamə minə kape hae pris kisəsik In mhakir.

Pita rimi ni mə in reinein Yesu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 25-27)

66 Kini Pita raməmir ipakə tuk nimə ehuə kape hae pris, kini piraovın kirik, yasitu kape hae pris, ruə.

67 Məm Pita ramərkəp. Rəm tim tim kini mīmə, “Eh, ik min kirik. Nakamkwasig kin yemə Nasaret e Yesu.”

68 Mərig Pita rima, “Nikam. Yo yakeinein əfrakis nar en nakamni.” Mitərhav meiwaiyu min maməmir ye kwəruə kape rukwanu a. Kini man kirikianə rəkakə. †

69 Kini yasitu a kape hae pris rarə muə min. Minamni-pən tuk narmamə minə aikin mə, “Kwən e, in kirik min a.”

70 Mərig Pita rimi ni neikuəyen iran.

§ 14:64: Loa kape nəmə Isrel, ye Levitikas 24:16, rima tukmə yermamə kirik ramni hah Kughen, tukhopni. * 14:65: Ae-

sea 11:3 rima Mesaea, uə Kristo, nar apnərig mə ramapir, mərig tukrirkun naha nhagin yame narmamə kasor. Narmamə e kasarkis nimir Yesu kini mhamə tuksəm-ru mə to Yesu rirkun əfrakis min əriə uə nikam. † 14:68: Kopi akwas tiksın kape Niutesteman khapəh nhaniyen mə man kirik rəkakə aikin. Kamhani əmə mə Pita raməmir ye kwəruə kape rukwanu a.

Rapəh norien tu, narmamə yamə mine kasəmir aikin khani-pən tuk Pita mhamə, “Nəfrakisien, ik əfrakis kirik min a. Meinai ik min yemə Galili.”

⁷¹ Mərig Pita rini-pən skai tuk əriə mimə, “Yo yakeinein yermamə en yame nakamhani. Tukmə yakameikuə, Kughen tukror narpinien kimi yo.”

⁷² Məknekin, man rəkakə mikiraru. Pita, rikin raiyu məsik nəgkiarieren yame Yesu rimini mimə, “Man tukripəh hanə nikakəyen mikiraru, takni m-kisisər mə ik nakeinein Yo.” Kini rərig rahas pik; rikin rərhakis masək.

15

Yesu ramərer ye nimri Paelat

(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Yenpig-enpig əgkəp, jif pris, mine nəmehuə kape nəmə Isrel, mine nəmhajoun kape loa kape Moses, mine narmamə tiksın min kape kaonsel kape nəmə Isrel kaharaih mhun nəgkiarieren kirik. Mhani-pən tuk narmamə tiksın mə tuksərkis-ərkis Yesu. Kini mhakir In mhauə mhakir-pən kimi Paelat, yamehuə kirik kape Rom.

² Kini ai Paelat raiyoh In mimə, “?Ik e Ik Yermaru kape yemə Isrel uə?”

Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Nəfrakisien e nakamni.”

³ Kini jif pris minə khani-ərhav neikuəyen rehuə yame kimisəm-pən ye Yesu.

⁴ Kini Paelat raiyoh min In mə, “?Rhawor nakpəh nəgkiarieren? Əmru. Kamhani nəgkiarieren rehuə iram.”

⁵ Kini Paelat rimməm mə Yesu rīpəh niniyen nar kīrik, rakur.

*Paelat rīmə Yesu tukraməkeikei mīmḥə
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)*

⁶ Ye newk mīnə fam, ye nīpīg kape Pasova, nəmə Isrel kharkun nḥaniyen nhag yermamə kīrik kwəvəḥsi-pən ta ye kalabus, kini yamehuə rīrisin kīrik ramvən.

⁷ Kini narmamə tīksin kasəmīr ye kalabus meinai khamə tukhauh gavman, kini mīshopni narmamə tīksin. Iriə kīrik, nhagin e Barabas.

⁸ Kini nəmə Isrel kīmnḥauə mīsəm Paelat mamaiyoh-pən in mə tukror norien yame ramor rerin mīrisin yermamə kīrik ye kalabus.

⁹ Kini Paelat raiyoh əriə mə, “?Naksorkeikei mə jakrisin Yermaru kape nəmə Isrel uə?”

¹⁰ In ramaiyoh məknaikīn meinai in rimməm ta mə jif pris mīnə kīmīsəṛəhu-pən Yesu ye kwermīn meinai kasəməkīn Yesu tuk yamai mə narmamə fam kisorkeikei In.

¹¹ Kini jif pris mīnə kīmnḥani mḥani-pən tuk kuwhen a mḥamə tukḥapəh nīseighanien kīn Yesu mə tukritərhav, mərig mə tukseighaan kīn Barabas.

¹² Kini Paelat raiyoh-pən mīn əriə mīmə, “?Mərig jakhawor kwən yame kīmīə nakamḥani mə In Yermaru kape nəmə Isrel?”

¹³ Kini iriə kīsokrən ehuə mḥamə, “!Ἔsīk-haktə in ye nai kamarkwao kīn!”

¹⁴ Mərig Paelat raiyoh-pən mīn əriə mə, “?Tuk naha? ?Naha norien yame rīmnor rahas?”

Mərig iriə kisokrən ehuə pik mɪn mhamə, “!Əsik-haktə In ye nai kamarkwao kɪn!”

¹⁵ Kini Paelat rimnorkeikei mə tukror rikiriə, meighaan kɪn Barabas ritərhav ye kalabus. Kini rimə tukərkis-ərkis Yesu, kikir In kavən kiruk haktə In ye nai kamarkwao kɪn.

*Mobael mɪnə kasarh iakei ye Yesu
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)*

¹⁶ Kini mobael tiksɪn khakir Yesu mhavən ye nimə ehuə kape Paelat kini misokrən kɪn nukwao kape mobael mɪnə mə tukhauə.

¹⁷ Kini kharəh kot kirik rəwhao, rəmhen kɪn kot kape yermaru, misarkaoh-pən kɪn kimin. Kini mharəh nərəus kirik ror nhirɪn, misor kəvəvhao kɪn, rəmhen kɪn kəvəvhao kape yermaru, mhaukrai-pən ye kapən kapə.

¹⁸ Kini masokrən kɪn mamhani mhamə, “!k e yermaru kape nəmə Isrel. !Kimawə yakamhasiai !k!”

¹⁹ Kini mamhauh kapən kapə kɪn nai, masərig-əwhin, kini misənɪmkur ye nɪmrɪn mhamə kamhasiai In.

²⁰ Kini misarh iakei fam iran, mharəhsi-ta mɪn kot əwhao mhavəhsi-pən kafan neipən. Mhakir mhatərhav, mhavən mə tukharuk haktə In ye nai kamarkwao kɪn.

*Mobael mɪnə kimnharuk haktə Yesu ye nai kamarkwao kɪn
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)*

²¹ Kamhauə ye swatuk, misəm yemə Saerin kirik, nhagin e Saemon. In rim Aleksanda mine Rufas. In ramvən apa Jerusalem, kini khani-əhu

misarkut kimin mə tukrırəh nai kamarkwao kin kape Yesu.

²² Kini iriə mhakır Yesu mhavən ikin kirik nhagin e Golgota (yame nıpran rımə, kwənmhaan kape kerhə irə jir).*

²³ Kini ye kwənmhaan a khavəhsi-pən waen kimi Yesu yame kəvit-pən nımar nai kirik kamni kimə “mir”.† Mərig Yesu rıpəh nınimien.

²⁴⁻²⁵ Rampıgpiğ hanə, kimnharuk haktə In ye nai kamarkwao kin. Kini misəwhai kafan neipən masarukin daes tukun, mə tukmə yame rapita, kini in ravəh kafan.

²⁶ Kini kirai-pən nəgkiarieren kirik ye nai kirik ramni mə kimisəm-pən nar has kirik iran mımə, “In e Yermaru kape nəmə Isrel.” Kini misarkwətərəkın-pən ye nai kamarkwao kin.

²⁷ Kini mharəh yeməkrəh mir kıraru, mharuk haktə mın əriu irisır Yesu. Kirik ye matuk, kirik ye mawor.

²⁸ Məknekin, nəgkiarieren ye Nəkwəkwə kape Kughen ruauə, yame rımə, “Kiməsəvheikin In iriə nəmə has mınə.”‡

²⁹ Kini narmamə yamə mine kasəriwək ye swatuk kasarh iakei pən iran. Masəwhan-əwhan kapəriə kapə. Kini mamhani mhamə, “!In en! !Ik yermamə kape natmətəg-ətəgien nımə ehüə kape Kughen mine nor-minien ye nıpiğ kisisər əmə!

15:21: Rom 16:13 * **15:22:** Nəgkiarieren e “Golgota” ye nəgkiarieren kape nəmə Rom ramni mə “Kalfari”, nıpran rımə “kerhə irə jir.” † **15:23:** Tukmə ror kaməvit-pən mir ye waen tuk nini-əhuyen nəməmhəyen. **15:24-25:** Sam 22:18 ‡ **15:28:** Nəgkiarieren ye v. 28 rikək ye kopi akwas tiksın kape Niutesteman. Keinein mə Mak rımırai əfrakis uə nıkam. **15:29:** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58

³⁰ Intah. Eta-ru ye nai kamarkwao kin meiwaiyu, mivəh miragh atuk ik.”

³¹ Kini jif pris minə mine nəmhajoun minə kasarh min iran. Mamhani-pən tuk əriə minə mhamə, “In rivəh miragh ta narmamə khapsaah. Mərig ripəh nəmhenien tuk nivəh-miraghien In.

³² Rhuvə mə Kristo e, In yermaru kape nəmə Isrel, tukreiwaiyu ye nai kamarkwao kin pəh kisəm, kini mhani nəfrakisien iran.” Kini kwərə mir yame kimiruk haktə ərisir Yesu kwarpakwə kimi Yesu.

Yesu rimamhə

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Yerksweiha əmə, mərig nəpignəpien ruə muvrig əpis tanimtanə meriaji tri klok.

³⁴ Kini ye tri klok, Yesu rokrən ehuə mimə, “! Elae! !Elae! ?Lama sabaktani?” Nipran rimə, “! Kughen kafak! !Kughen kafak! ? Rhawor nakamapitan kin Yo?”§

³⁵ Kini narmamə tiksın yamə mine kasərer aikin misərig nəgkiarien ai mhamə, “Sərig-ru. In ramokrən kin Elaeja.”

³⁶ Kini kwən kirik raiyu atkin mivən mirəh nipərpər neipən meires ye waen əkwahir. Mərkis-pən ye nai apomh kirik kini mivəhsi-haktə pən kimi Yesu mə tukrinim. Kini mimə, “?Pəh kisəm-ru mə to Elaeja ruə masitu iran uə?”

³⁷ Mərig Yesu rarə mokrən ehuə min kini ai kafan neihagien ritərhav.

³⁸ Kafan neihagien ritərhav aikin, kini nəkwai nimə ehuə kape Kughen, kimiruk haktə neipən

§ **15:34:** Yesu raməni Ol Sam 22:1 ikin e. Nimhəyen kape Yesu rimnor fulfilem ye profesi ye Ol Sam 22. **15:36:** Sam 69:21

kirik yame kimnətapig kin Kwənmhan yame Rəmərhakə Məmərhakə pik. Neipən a rəhipu nīpərin kiraru. Rəhipu apa yerpirig əgkəp meiwaiyu.

³⁹ Kini yamehuə kape mobael yame ramərer ipakə tuk Yesu məm nīməhəyen kape Yesu kini mīmə, “Nəfrakisien. Kwən e In Ji Kughen.”

⁴⁰ Kini Meri, pian Magdala, mine Salome, mine Meri nisin kwajikovə mir nhagriu Jemes mine Joses, karharer isok, iriə nīpiraovin tiksın masəm In.

⁴¹ Nīpig Yesu rımavən Galili, irisir ai karhikwasig kin In, mırhasitu iran. Kini nīpiraovin apnapig minə khapsaah apaikin, kimnhatərhav-pən Jerusalem iriə min mhauə.

Josefyemə Aramatia rımınim Yesu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁴² Nīpig a, kamni kimə napnəpenəyen meinai tikəni rikwamer kin nīpig kape Sabat. Ipakə mırh rīvə,

⁴³ Josef, yemə Aramatia kirik, ritərhav-pə. In yermamə kirik kape kaonsel kapəriə, yame yermamə kamhasiai in. Kini in min rawhin nar-maruyen kape Kughen mə tukruə. Ramgin pawk, mərig rımnarar mivən məm Paelat, maiyoh in mə tukreighaan kin nīprai Yesu.

⁴⁴ Paelat rımnerig mə Yesu rımamhə aihuaa əmə, rakur pik kin. Kini mokrən kin yamehuə kape mobael maiyoh in mīmə, “?Yesu ruamhə əfrakis uə?”

⁴⁵ Kini yamehuə ai reighan kin. Kini Paelat reighan kin Josef mə tukrivən mırəh nīprai Yesu.

⁴⁶ Kini Josef rīvən mirəhsi-əhu nīpran ye nai kamarkwao kīn, mīvən mīvəh nīmri neipən huvə kīrik muə muvriḡ nīpran kīn neipən a. Kini mirəh mīvən mərəhu ye nəpag kapier kīrik yame kīnor huvə ta. Kini mətapīḡ əswasīḡ kīn kapier ehua kīrik.

⁴⁷ Ye nīpīḡ a, Meri, pian Magdala, mine Meri nisīn Joses, iriu kīmawəm kwənmhaan yame rīmnərəhu-pən Yesu ikin.

16

*Yesu rīmamragh mīn ye nīmhəyen
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)*

¹ Rīnamenaiyu, nīpīḡ kape Sabat rīnamor infamien, Meri, pian Magdala, mine Salome, mine Meri, nisīn Jemes, krhīvən mīrhīvəh nīmri nīmar nai tīksīn yame nəmiovīn rapien huvə. Mīrhīvən mə tukrhor-pən ye nīprai Yesu.

² Kəni rīkwamer kīn, ye Sande, yenpīḡ-enpīḡ əḡkəp, krhīvən ikin nīprai Yesu raməmīr ikin. Mīrh rīrikakun mamhaktə,

³ karhīvən hanə ye swatuk, marhīni-pən tuk ərisīr mīrhīmə, “? Pa tukrasitu irətāsīr tuk nəsoktayen kīn kapier yame kīmhaukraī əswasīḡ pən tuk Yesu?”

⁴ Irisīr kīrhīni məknaikīn meinai kapier a in rehuə pīk, məriḡ karhīni hanə marharha-pən, mīrhəm mə kīnəsok ta kīn kapier a.

⁵ Karhīvən imə ye nəpag kapier ai, mīrhəm pīkwarien kīrik, kafan kot rəpomh mhawən. Rāmkwətə ye kwermirisīr matuk. Kīrhəm, kīrhakur.

⁶ Mərig rini-pən tuk ərisir mīmə, “Takrhīpəh nīrhīginiēn. Yakirkun mə nakarharhakīn Yesu yemə Nasaret, yame kimiruk haktə ye nai kamark-wao kin. Mərig In rirkək eikin e. Ruimragh ta. Rhuəru mīrhəm. Tamhekīn e kimnərəhu ikin.

⁷ Takrhivən mīrhini-ərhav-pən tuk narmamə mine Pita mīrhimə, ‘In rinəkupən ta kin əmiə muavən apa Galili. Nakharkun nisəmien In aikin, rəmhen kin yame In ruini-pre ta tuk əmiə.’ ”

⁸ Kini pia misir a krhitərhav, meinai kimirhīgīn pik, kini marhətəmnimīn. Ror pən krhīpəh nīrhini-əsah-pəniēn tuk narmamə.*

Yesu rimamragh mīn, narmamə khapsaah kasəm In†

(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Yesu rarə mīmragh mīn ye Sande yenpig-ənpig əgkəp. Aikin mitərhav-pə tuk Meri, pian Magdala yame Yesu rimnəkota nanmīn has seven iran kupən.

¹⁰ Kini pian ai rīvən məm narmamə yamə mine kimnəmhakwasig kin Yesu, yame kasərig rahas pik tukun, misasək. Məvsao-pən kin kimi əriə.

16:7: Mat 26:32; Mak 14:28 * **16:8:** Kopi akwas tiksīn kape Niutesteman ye nəgkiariēn kape nəmə Gris kharpin nəgkiariēn ye ves 8 mhamə, “Mərig nīpiraovīn mīnə ai kimnhauə misəvsao-pən kin kimi Pita mine narmamə yamə mine kasəmīr aikin. Misəvsao kin narimnar yame kwən ai rimini-pən tuk əriə. Kwasig ikin ye narimnar mīnə a Yesu atuk ritaərhav-pən tuk əriə mivəhsi-pən nəgkiariēn kimi əriə mə tukhatərhav misarkurao ye tanimtanə misəvsao kin Nəgkiariēn Huvə kape Kughen. Nəgkiariēn ai ramni mə Kughen rirkun niwəh-miraghien narmamə mīrkun nəmviviēn narmamə kape rerin.” † **16:8:** Nəgkiariēn ye v. 9 meriaji 20, rirkək ye kopi akwas tiksīn kape Niutesteman. Keinein mə pa nhagin rimirai.

11 Mərig nıpig kımısərig mə Yesu rımımragh mın kini Meri mın rımnəm, iriə khapəh nhanien nəfrakisien iran.

12 Kini ai, yermamə mir kıraru kape Yesu kaw-eriwək ye swatuk, Yesu ritərhav-pən tuk əriu. Nıpran rukrekin pisin.

13 Kini kırarerig miravən mwəvsao kin kimi narmamə minə kafan; mərig khapəh nhaniyen nəfrakisien iran.

*Yesu rımatərhav-pə tuk kafan narmamə minə
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wok 1:6-8)*

14 Kasarə mamhavən, narmamə leven kape Yesu kasəvigin, Yesu ritərhav-pən mın tuk əriə; kini məgkiar-pən skai kimi əriə meinai iriə khapəh nishatətəyen iran. Kini kaparhia kapə riskai pik. In rımınəgkiar skai pən tuk əriə meinai khapəh mın nhaniyen nəfrakisien ye nəgkiarien kape narmamə minə tiksın yame kımısəm In, mamhani-ərhav mə rımımragh mın.

15 Kini rini-pən tuk kafan narmamə minə mımə, “Taksəkeikei mhavən misarkurao ye tanımtanə mhani-ərhav nəgkiarien huvə kape Kughen.

16 Yermamə yame rhatətə irak, kini mor baptaes, Kughen tukrivəhsi-pən nımraghien rerin kimin. Mərig yermamə yame rıpəh niniyen nəfrakisien irak, Kughen tukrini mə tukrivəhsi-pən narpinien kimin mə tukrivən apa ye nap ehuə.

17 Kini narmamə yamə mine kishatətə irak, Kughen tukror nımtətien tiksın ye nımraghien kapəriə. Tukharkun nisəkotayen nanmın has

ye narmamə ye nhagik; mharkun min niniyen nəgkiarien pisin pisin;

¹⁸ mharkun nirəhyen snek, mərig snek to ripəh nəsien əriə; mharkun ninimien kakonə, mərig to khapəh nhamhəyen kin; mharkun nərəhu-pəniyen kwermiriə ye narmamə yamə mine kamamhə, kini taksəsanin.”

¹⁹ Yesu Yermaru raməgkiar infamien, Kughen rivəh In mhaktə mivən ye rao ye neai. Taktəkun ai, In ramkwətə ye kwermi Kughen matuk.

²⁰ Kini narmamə kafan kimnhatərhav misəvsao kin Nəgkiarien Huvə ikin minə fam. Kini In ramasitu irəriə. Kini mamor nimtətien ripsaah ye nimraghien kapəriə mə narmamə tukhani nəfrakisien iran.

16:17: Wok 2:4; 8:7
Wok 1:9-11; 2:33-34

16:18: Luk 10:19; Wok 28:3-6
16:20: Wok 14:3; Hib 2:3-4

16:19:

**Nəkʷəkʷə imərhakə kape kughen: nirpenien
vi
The New Testament in the Southwest Tanna Language
of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue sud-ouest Tanna
de Vanuatu**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Southwest Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tanna, Southwest

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

ad9e16d0-33ca-5cbe-ad05-46d1635fa22b